

Supilinna Tirin

Aprill 2024

Nr 22

Seekord jõuab kord aastas ilmuv
Supilinna häälekandja „Supilinna Tirin“
ka kesklinna elanike postkastidesse.
Kallid naaberlinnaosa inimesed, ärge pahandage –
meie senise postifirma asemel tulnud Omniva
põlvud lihtsalt võimeline mõistliku pingutusega
eristama Supilinna ja kesklinna aadresse. :)

lk 4 Supilinna tiik • lk 8 Suur intervjuu: Jüri Kaljundi • lk 10 Koduaiad elurikkaks! • lk 22 Söödi maja maalid • lk 25 Supilinna äri: Mull

Foto: Helen Hiemaa

Muutuvast linnaruumist

Oa tänav 2011. aastal.
Pori on juba asendunud
vaese mehe asfaldiga.
Oa 16 majal (paremal)
on jäänud veel 12 aastat

Järjekordne kevad Supilinnas. Üha vähem on poriseid teid, irvakil trepi-kojauksi ja tagahoovidest tõusvat lõkkesu, üha vähem romantilist tühermaad. Oa tänaval saab juba mitmendat kevadet inimese moodi kõndida, kõnniteel lausa laiutada. Päris teine maailm võrreldes sellega, kui tudengina Oas elades tekkis tõsine plaan kummikud kilekotiga Kroonuaia ristile posti otsa panna, et siis viisakamate jalanõudega edasi linna poole liikuda. Kui aga enda kodust ranna poole minema hakata, tuli vastu suur tühi plats (nüüdseks kiigeplats) ja pärast seda – eriti mitte midagi. Või siis just väga palju? Seal oli prüginne võpsik, mille taga oli tiik. Kui konnad kevadel tiigis laulma hakkasid, siis oli seda Oasse kosta, nii et kohe kiskus mööda auklikku teed tiigi poole jalutama.

Nüüd on tollase tühermaa asemel terve uus elurajoon. Kõnniteede ja tänavavalgustusega. Lausa ujuvkaiga! Kõik muutub. Aga kui kevad tuleb, siis kikitatakse ikka kõrvu, et kuulda, kas konnad juba laulavad. Kaugele seda enam kosta pole. Tiigi kinnikasvamise tõttu on kahepaikseid

väheks jäänud. Sellegipoolest on nad meie oma Supilinna konnad, kes annavad teada, et kevad on käes, päikeseloojangud tiigi ääres on eriti ilusad, tulge õue! Ja nüüd said Supilinna konnad paremad elutingimused. Suve lõpust peale väldanud tiigi taastamistööd on kohe lõppemas. Loodetavasti on juba järgmisel kevadel konnaakoori jälle Supika esimesse otsa kosta. Tiigi ääres jalutajad saavad aga nautida uusi, avaraid vaateid.

Uute vaadetega puutume kokku ka tänavaruumi asjus. Nüüdisaegne tänav ei ole enam pelgalt sõidutee, mis võimaldab autode kiiret läbipääsu. Tänav on avalik ruum, millest ootame, et see oleks kõigile turvaline, mitmekesine, ilus, erinevate liiklejagruppide ja linnaloodusega arvestav. Sellistest põhimõtetest lähtub ka Tähtvere tänava ümberehitusplaan. Kui Eesti esimene jalgrattatänav valmib, siis saavad rattad seal kahes ja autod ühes suunas sujuvalt liigelda, jalakäijatele tekib aga märkimisväärselt ruumi juurde. Enam ei pea jalakäijana laveerima tänavapostide vahel ja põikama sõiduteele, sest auklik kõnnitee on läbimatu.

Linnaruum on tõesti pidevas muutumises. Väga huvitav on neid muutusi märgata ja pikema aja jooksul jälgida. Mõnest Supilinna tänavast saab uue mõtlemise suunanäitaja kogu Eestis, mõni on veel pikkadeks aastateks määratud kummikutänavaks. Endiselt on alles Supikalke iseloomulikke kaootilist ruumi, erinevaid arvamusi, vettinud tagahoove ja julgete ideedega supilinlasi. Aitäh selle põnevuse eest!

HELEN HIEMAA, Supilinna Seltsi juht

Linna hullumeelne parkla-plaan

Vahetult enne „Tirina“ trükkiminekut said supilinlased juhuslikult teada, et homnepäev saetakse uuendatud konnaatiigi kõrvalt 12 puud, et ehitada roheala asemel parkla 87 autole. Ühe õhtupoolikuga koostas ärritunud kogukond esialgse õiguskaitse taotluse, mille kohus kiiresti rahaldas. Üllatunud linnavalitsus tõmbas pisut tagasi, aga hullumeelse parkla-plaani tulevik on hetkel veel ebaselge.

Supilinna Seltsi infokilde

Tekst HELEN HIIEMAA

Supilinna Seltsis arvestame aega Supilinna päevadest järgmiste Supika päevadeni. Kogukonnapäevade korraldamine on seltsi kõige mahukam ettevõtmine.

Juba suve lõpus kogume ideid, sügisel kirjutame rahastustaotlusi. Uue aasta alguses hakkab reaalne korraldustöö. Kõik tuleb kokku leppida, kooskõlastada, probleemidele loovaid lahendusi leida. Samal ajal valmib „Supilinna Tirin“. Kui aprilli viimase nädalavahetuse festival läbi on ja Supika lipud jälle trepikodadesse ja kappidesse hoiule lähivad, tuleb seltsil aru anda, kuhu raha kulus ja mitu inimest sellest kasu sai. Ja siis algabki juba uus korraldusring. Tegevusi on seltsil aga teisigi.

Supilinna päevad tulevad seekord teistmoodi

Sellel aastal otsustasime Supilinna päevade korralduses muudatuse teha. Jättsime ära suure lava ja kontsertidega platsipäeva kui kõige ressursimahukama osa

kogu festivalist. Osa laupäevasest platsipäevast kolib eelmise aasta Marja mängutänavatuules Marjasse ja tantsijate asemel kepsutavad seekord platsil hoopis lambad. Laupäeval saad osaleda erinevates töötubades, vahetada täikal kaup, mängida, ronida, hüpata, loodust uurida ja koguda infot elurikka koduaia kohta. Ka avatud hoovide päev on seekord laupäeval. Nädala sees oled aga oodatud erinevatele ekskursioonidele ja Supilinna tiigi taasavamisele. Kui oled koeraomanik, siis palun anna oma lemmikule edasi järgmine teade: kiigeplatsi tagumises otsas on avatud koerte tajuaed. Kui oled aga lapsevanem, kelle lapsed juba iseseisvalt Supilinnas ringi liiguvad, tee lastele väike vihje, et ekskursioonide kavas on midagi ka spetsiaalselt neile.

Jättsime ära suure lava ja kontsertidega platsipäeva kui kõige ressursimahukama osa kogu festivalist.

Hoiame endiselt vääriskaid maju

Supilinnas ei olegi enam eriti palju selliseid maju, mis on nii rääbakad, et keegi seal sees ei ela. Mõnikord on maja tühi segaste omandisuhete tõttu. Vahel on need majad aga meelega lagunema jäetud, et siis ühel hetkel öelda: enam ei saa midagi teha, nüüd tuleb maha lammutada. Vana maja päästmine ei ole finantsiliselt mingi tulus projekt, pigem puhas missioon. Ja nii leiamegi end ikka jälle olukorrast, kus Supilinna Selts ütleb, et miljööväärne maja tuleb taastada võimalikult originaalilähedaselt, võttes arvesse miljööala nõudeid. Arendaja ütleb aga, aga neil on õigus kaasaegsele arhitektuurikeelele. (Loomulikult on suuremat maja ka tulusam ehitada.) Linn üritab aga erinevate huvide vahel laveerida. Möödunud aastal pidasime sellist kirjavahetust näiteks Kroonuaia 28/30 krundi üle, kus hetkel veel seisab 19. sajandil ehitatud algupärase fassaadiga maja, kuid projekteerimistingimused on väljastatud millegi sootuks teistsuguse ja kordades suurema tarbeks. Kahjuks läheb lammutamisele ka pisike Marja 3, mis on samuti kaua tühjana seisnud ja nüüdseks

majavammi puretud. Kehvas seisus maju on ka Marja tänava alumises otsas. Eks hoiaime silma peal, mis nendest saab.

Linnamuuseum, ROHering, kultuuriosakond

Jooksvalt oleme tegelenud Linnamuuseumi näitusega „Meie Tartu“, mille valmimine veidi viibib. Aitäh kõigile supilinlastele, kes on näituse tarbeks oma kodudest esemeid annetanud! Oleme koostööd teinud ka Tartu ROHeringi meeskonnaga, et leida võimalusi, kuidas supilinlased saavad linna elurikkusesse panustada (nt kodu-aedade projekt). Nemad löövad kaasa ka Supilinna päevade korraldamisel. Tartu LV kultuuriosakond korraldab aga regulaarseid festivalikorraldajate kohtumisi, kus selts on jõudumööda osalenud. Nii püsime kursis muutustega rahastussüsteemides ja linna üldiste arengusuundadega.

Kogukondade roll kriisiolukorras

Oktoobris oli põnev asumiseltsidele suunatud infoõhtu, kus tutvustati linna kommunikatsiooniplaani kriisi korral. Kuidas mahuvad siia plaani aga asumiseltsid? Järeldus on üldjoontes lihtne: tunne oma naabreid ja edasta neile infot, kui sul seda on. Supilinna Seltsil ei ole kindlasti infot kõigi supilinlaste kohta, sh ei tea me seda, kus elavad inimesed, kes ei kasuta interneti. Küll aga saame oma kanalites levitada infot üsna suure hulga inimesteni, kes saavad omakorda teavitada oma naabreid. Suurema kogukonna sees on palju väiksemaid kogukondi. Hoiaime neid!

Olmeküsimused

Ka möödunud aastal toimus Supilinnas rattasõit abilinnapea Raimond Tamme ja tema meeskonnaga, et juhtida tähelepanu veidratele kohtadele meie linnaosa liikluses. Koos Käki/Mülä inimestega pöördujame ka eraldi linna poole, et lahendada Kroonuaia-Emajõe ristmiku probleem. Jalakäijana Emajõe tänava ületamine käis ju kõik see aeg nii, et tuli oodata, millal autot ei tulnud, ja siis üle lipsata. Nüüd on seal lõpuks ülekäigurada ja lausa valgusfoor! Fooris roheline tule süttimiseks peab küll kõmpima postini ja nuppu vajutama, aga see selleks... Taaskord tuli parandada ka külakiike (aitäh, Tarmo!). On väga mõistlik, et inimesed saavad kohaliku linnaruumi kujundamisse panustada, kuid võimalustega kaasneb ka vastutus. Kui lugejate seas leidub inimesi, kes on edaspidi nõus kiige korrashoius kaasa lööma, siis andke endast palun märku. Loomulikult andke märku ka siis, kui soovite panustada Supilinna päevade korraldamisse või mingil muul moel seltsi tegemistes kaasa lüüa.

Võimalusterohket Supilinna-aastat!

Mis on hästi ja mis võiks paremini olla? Plussid-miinused

Võib rahul olla või on isegi hästi:

- + Supilinna tiigi taastamine
- + Käkk/Mülä elas üle raske hetke ja alustas uuesti tegevust
- + Kaks kauni kodu tiitlit Supilinna (Marja 5 ja Tähtvere 5)
- + Ülekäigurajad Emajõe-Kroonuaia ristis ja Emajõe-Väike-Emajõe ristis
- + Miljöötlindlikud renoveerimistööd, nt Herne 40 välisus
- + Uued pingid jõe ja Marja treppide ääres
- + Uued tualetid Emajõe vabaujulas
- + Tähtvere 5 ehitusel välja ilmunud kunstikogu
- + Spordipargi uuenenud taristu
- + Emajõe ja Oa tänava vahelise tühja platsi ajutiseks parklaks muutmine
- + Jõeäärse allee puude korrastusloikus
- + Lisandunud tänavakunst (Kairo teosed elektrikappidel)
- + Tähtvere tänava jalakäijasõbralik ümberehitusprojekt
- + Koolipäeva alustamine kl 9 varasema 8.15 asemel Kesklinna Koolis

Teeb muret või nõuab tähelepanu:

- Linnavalitsuse salajas hoitud plaan asuda aprillis ehitama konnatiigi kõrvale rohealale vabaujula suurt parklat
- Kuuride põleng Kroonuaia 76 kõrval
- Kohati olematu kõnniteede talvine hooldus, mistõttu jalakäijatel on ohtlik liigelda
- Vandaalitsemine Boldi tõukerataste kallal
- Vandaalitsemine ja prügistamine Supilinna kiige juures
- Oa tänava väga vesine olukord Marja ristist kaugemal

Lihtsalt märkamisi

- ♣ Tiigi ääres kohtus koerajalutaja karuga
- ♣ Mandariinpart külastas tiiki
- ♣ Rebased käivad endiselt siit läbi, sellel aastal lausa kahekaupa
- ♣ Lootusetus seisus Oa 16 lammutati
- ♣ Oa 1a ja mõned abihooned Kroonuaia-Väike-Emajõe kvartalis lammutati

Foto: Helen Hiitemaa

Tänaseks on ka sellest vaatest saanud ajalugu.

Foto on tehtud tänavakunsti tuuri ajal Oa 1a maja juures 2023. a aprillis

Supilinna tiik kui linnakeskkonna sini-rohe-oaas

Tekst ELIN SOOMETS-ALVER, Tartu Ülikooli konnateadlane

Supilinna tiik ja seda ümbritsev roheline moodustavad Tartu linna sini-rohe-oaasi, mis ei ole mitte ainult kogukonna silmailu, vaid ka elurikkuse keskpunkt.

Üks eriti tähtis ja lahutamatu osa sellest ökosüsteemist on kahepaiksed, kelle „koib“ käib viimastel aastakümnetel pigem kehvasti. Need on loomad, kes sõltuvad terviklikust elupaigakompleksist, mis hõlmab sigimiseks kvaliteetseid vee-elupaiku (avatud päikesepaistelised kalavabad seisuveekogud) ja toitumiseks, varjumiseks

ning talvitumiseks maismaaelupaiku (nt avatud niidualad, valgusküllased puis-
tud, pargid, aiamaad).

Kui kahepaikseid on rohkelt, siis on ka üldine liigirikkus suurem. Vähe on neid loomaliike, kes ei tarvita söögiks eri arengustaadiumis kahepaikseid. See on eriti oluline linnakeskkonnas, kus võrreldes loodusliku keskkonnaga on toidupaladega kitsam. Muidugi leidub linnades hulganisti mitmesuguseid toidujäätmeid ja muud prügi, kuid ega kõik sellest toituda ka ei saa. Kahepaiksed mängivad olulist

rolli mitte ainult linnakeskkonna ökosüsteemis, vaid ka meie enda igapäevases elus. Näiteks on kahepaiksed olulised abimehed meie aedades, olles väga aplad maasikakahjuritest tigude ja nälkjate sööjad. Eriliselt maiad on kahepaiksed puukide peale – mida rohkem konni, seda vähem puuke.

Konnad Supilinnas

Konnad on oma krooksumisega täitnud Supilinna kevadsuveiseid ohtuid juba väga pikka aega. Veel enne Supilinna tiigi kaevamist möödunud sajandi 60ndatel sigisid kahepaiksed sealsel Emajõe luhalal. Tiik ise kaevati hoopis selleks, et täita ehitusjärgus laululava nõlvasid. Nii nagu rändlinnud, liiguvad asukohatruud kahepaiksed sigima kohtadesse, kus nii nende eellased kui ka nad ise on oma elu alustanud. Eesti 11st konnaliigist on Supilinna tiigist leitud neli: rohu-, raba-, tiigi- ja veekonn. Lisaks neile on Supilinna

Foto: Elin Soomets-Alver

Noor rohukonn

Foto: Helen Hiimaa

Tiigi taastamistöde seis 2023. a novembris

aedades toitumas ja talvitumas nähtud ka tähnikvesilikkude. Siinses linnaosas on piisavalt aedasiid, kus toitumisretkedel käia, kehvemad on lood sigimiseks sobivate lompidega, kuna veesilmad on piirkonnas väga väheseks jäänud. Seetõttu on kõik panused pandud suurele Supilinna tiigile.

Tiigi taastamistööd

Aastate möödudes on sinne konnalaul ja kahepaiksetega kohtumised üha harvemaks jäänud. Üheks oluliseks põhjuseks on Supilinna tiigi ökoloogilise seisundi halvenemine. Nimelt ei sobi kahepaiksetele sigimiseks veekogud, millel on mudane põhi, toitaineterikas ja tugevalt taimestunud vesi, veepinda varjutav tihe võsa. Kahepaiksetele on edukaks sigimiseks vaja puhast, madalat ja vähe liikuvat vett, kus päikese soojendaval mõjul saavad konnakullesed kiirelt jalad alla, et alustada oma eluringi. Juba pea veerand sajandit tagasi oli päevakorral vajadus puhastada haisev ja vetikatest õitsev tiik. Ootamisaeg lõppes 2023. aasta varasügisel, mil projekti „Tartu ROHEring: Kogukondade kaasamine igäihe looduskaitse võtetega, et toetada linnade elurikkust, parandada ökosüsteemi pakutavaid hüvesid ja luua terviklik rohealade võrgustik“ raames asuti tegutsema. Seejuures puhastati tiiki väga teadlikult – puhastamistööde planeerimisel võeti arvesse sealt varem leitud konnade elu- ja sigimispaiga vajadusi, et säilitada olemasolevad väärtused ning luua või täiendada puuduolevaid elupaigakomponente.

Taastamistöödega, kus kogu põhjamaida välja kaevamiseks pumbati veekogust ka vesi välja, alustati augustis-septembris. See on periood, mil kahepaiksed on sigimise lõpetanud ja ka suur osa muust poolveelisest elustikust on veekogust lahkunud. Lisaks on see ka aeg, mil muidu veekogude põhjamudas talvituvad rohukonnad ei ole veel talvitumiskohtasid valima hakanud. Sellega välditi taastamistööde käigus suure hulga kahepaiksete hukkumist. Tiigi lõunapoolne kallas puhastati võsast ja kaevati laugemaks. Veekogu sügavus (kahepaiksete puhul siis pigem „madalus“) on oluline aspekt, kuna konnakullesed arenevad veekogu madalas soojas vees kiiremini. Lisaks konnalastele on ka meie endi lastel turvalisem madalamas vees jalgupidi solberdada ja uudistada, kuidas veelustik vaikselt toimetab. See toob looduse, mis linnaoludes muidu betooni ja asfaldi vahele ära kaob, meile lähemale.

Tiigis ei olnud ka enne puhastamist kalu ning nii peaks see ka edaspidi jääma, sest kahepaiksed ei saa kaladega veekogus

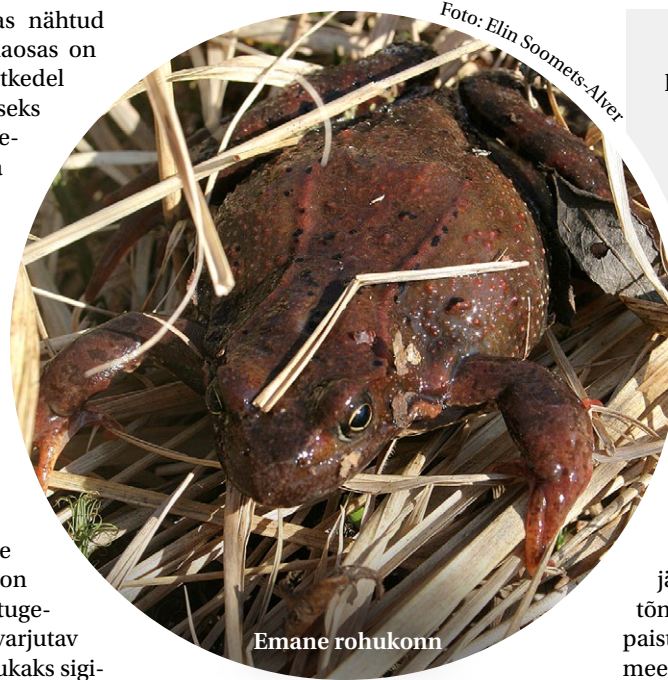

Foto: Elin Soomets-Aher

Emane rohukonn

Asukohatruud kahepaiksed liiguvad sigima kohtadesse, kus nii nende eellased kui ka nad ise on oma elu alustanud.

Supilinna tiigi elustiku kohta võid lisa lugeda ka 2016. a Tirinast (lk 10). Kõik vanad Tirinad leiad veebist www.supilinn.ee/supilinna-tirin.

Taastatud Supilinna tiigi avamine toimub reedel, 26. aprillil kl 18.

Käime läbi ka tiigi ümbruse linnalooduse rajad.

sigimisega üldjuhul hakkama. Nimelt söövad kalad väga hea meelega konnade kudu ja kulleseid. Ka taimtoidualised kalad ei jäta konni rahule – nad ju ei kontrolli enne toidu suhu pistmist, mille taim külge on kudu või kulleseid jäänud. Lisaks ajavad veekogu põhja tõnguvad kalad vee sogaseks ja läbi paistmatuks. Sestap las jäävad kalad kalameeste rõõmuks kõrval looklevasse Emajõe ja jäägu Supilinna tiik konnadele. Linlaste teadlikkus ja järjepidev hoolimine puhastatud veesilmast aitab tagada, et tiik jääb pikkadeks aastateks ideaalseks paigaks konnadele ja teistele puhtast tiigiveest sõltuvatele olenditele, rikastades nii meie linnalooduse mitmekesisust.

Lisaks suvel mäe otsas toimuvale Tartu laulupeole loodame taas osa saada ka värskelt puhastatud tiigi kallastel toimuvast kevadisest Supilinna konnakoore võistulaulmisest.

Konnatiigi sookoll

Kas sina oled kuulnud konnatiigis elavast sookollist? Ilmselt mitte. Ma siis räägin.

Ammu aega tagasi, siis kui veel Emajõe ääres oli soo ja mitte midagi muud, elasid seal mitmed erinevad liigid. Näiteks olid olemas sajasilmsed, lapikud linnud, karvased konnad ja muidugi ka sookollid.

Kui Emajõe-äärset sood hakati kuivendama, põgenesid iidset liigid Emajõe ja voolasid sealtnaudu kas Peipsi järve ja muutusid kaladeks või läksid Emajõe Suursohu, kus neid aeg-ajalt ikka nähakse. See sookoll, kellest täna teile räägin, põgenes suures paanikaohos Supilinna konnatiiki, sukeldus sügavale muda sisse ja on seal ilmselt siiani.

Viimati nähti teda siis, kui kopad kaevasid konnatiiki sügavamaks. Räägitakse lugusid, et kui kopad kaevasid, torkas üks traktorist oma kopa liiga sügavale ja kraapis sellega sookollil selga. Sookoll olevat olnud väga ärritatud oma une rikkumise pärast ja söönud traktoristi ära.

See ongi põhjus, miks prooviti talvel edasi kaevata, sest siis on sookollid paksu muda all talveunes.

Uku Mardiste (13 a)

Foto: erakogu

Kalev koos Nellaga Konnatiigil

Konnatiigile uisutama!

Küsinud BRIT PEENSOO

Talvehooajal võib Supilinna Facebooki grupis näha postitusi stiilis „Käisin eile õhtul konnatiigi ringi sahaga üle. Õnneks lund ei olnud kinni tallatud, seega sain jää enam-vähem puhtaks.“ Räägime postituste autori Kalev Pulloneniga tiigist ja uisutamisest lähemalt.

Kuidas sa esimest korda Konnatiigile uisurada rajama sattusid?

2018. a talvel kingiti mulle sünnipäevaks matkuisud. Aga nendega on see häda, et nendega ei saa väikestel platsidel uisutada.

Nii kui hoo sisse saad, oled teises servas ja kõik jäävad kogu aeg jalgu. Ise ma autoga ei sõida ja seega kaugematele järvedele, kuhu ka lükatakse erinevaid radu, satun harva. Esimest korda lükkasin Konnatiigile raja sisse 2018. a jõulude ajal. Sellest alates olen siis mõni aasta rohkem ja mõni vähem seda teinud.

Mis su töövahend on?

Tavaline sahk, millega kõnniteid lükatakse. Minu kodust tiigini on veidi üle kilomeetri, vahel on saanud ka Tähtvere ja Kauna tänav tee peal puhtaks lükatud.

Ja ma ei ole ainuke rajameister, Alari Ilvesega oleme koos rada lükanud ja on teistelgi labidas või sahk kaasas olnud.

Kas enamasti on rada sama pikkusega või saab nüüd suurema teha kui varem?

See aasta tundus algul, et kuna tiik on veest tühi, ei saa midagi teha. Aga see suur lumi, mis novembris tuli, sulas jõuluks ära. Tiigi põhi oli sile ja sinna tekkis jää. Aasta alguses said juba esimesed ringid sisse. Selle aasta rada oli ikkagi pikem kui varasematel aastatel. Tiik oli puhastatud ja sile, nii et vaba pinda oli rohkem kui tavaliselt. Muidu tuli ikka mööda pilliroo äärt käia.

Viimane kord sai üldse üle platsi uisutatud, see oli väga mõnus. Matkuisuga õhem lumi ei sega. Pärast maratoni uisutasin 32 km. Tegin selleks pikema lõuna, 2 tundi.

Aga koer ei kannata üle 10 km. Alguses paar kilomeetrit jookseb kaasa, aga siis tal hakkab igav. Nella jaoks on see täiesti arusaamatu tegevus, kui keegi käib ühte ringi pidi edasi-tagasi. Uusi lõhnu ju ei ole!

Kaua sul läheb selle 10 km uisutamiseks?

Natuke üle poole tunni. Tulen, uisutan natuke, lähen tagasi. Koroonaaajast saati olen kodukontoris. Nella vaatab ka lõuna ajal, et 12 kukkus, lähme! Töö on arvuti taga, istun ja mõtlen, selle vahele on vaja liigutada. Ega see raja tegemine on ka liikumine. Kui olen paar tundi ära mütanud seal õhtul, siis jõusaali pole vaja.

Kas sul on tiigil olnud mingeid seiku, mis on meelde jäänud?

Teiste uisutajatega on ikka kohtumisi, see on tavaline. Vahel ajan mõne sõna juttu. Ja eks loomajälgi on ka näha värskemal lumel. Koera käest võiks ju küsida, kes on seal käinud, aga ta salastab oma info, ei räägi.

Aga üks väga kihvt kohtumine oli küll. Oli üks isa ja mitu poissi, võib-olla poeg ja poja sõbrad. Tore oli just see, mida nad tegid. Esimese hooga raiusid augu jõesse. Uurisid, mõõtsid jää paksust, siis vaatasid ja uurisid jääd, roomasid augu ümber. Harjutasid naelttega seda, kuidas jääaugust välja saada, kuidas üks viskab teisele eemalt köie. Tegid täiesti turvalises kohas ohutusõpet. Sellist asja on tiigi peal päris hea katsetada.

Kui jalutan koeraga mööda, siis ikka meel läheb heaks, kui keegi rada kasutab. Iseasi muidugi, kui on lumi peale sadanud ja uisuraja peale jalutama minnakse. Siis ju trambitakse see kinni. Nii on järgmine kord väga raske rada siledaks saada.

Kes pole käinud, siis miks võiks järgmisel talvel just Konnatiigil uisutada?

Kui tahad niisama natukene sõita, on laululaval ka väga hea. Tiik on parem, kui tahad pikemat rada ja kiiremini uisutada. Laululaval on ATV, nad lükkavad tehnikaga, kastavad, seal on siledam kõik, hoolitus on tagatud. Tiigil tuleb kõik teha ise.

Meloni tn 27 on Supilinna parim maja 2024

Parim maja 2024

Tekst ja fotod MART HIOB

Supilinnas valmis eelmisel aastal uusi hooneid, aga korrastati ka olemasolevaid. Paar maja lammutati ning paar lammutusluba on veel välja antud.

Eelmisel aastal lõpetati viimaseid elamu- ja jõe ääres (Oa tn 25 ja Meloni tn 33), Oa tänavas (Oa tn 52), Tähtvere tänavas (Tähtvere tn 35 ja 37) ja korrastati olemasolevaid hooneid. Emajõe ja Oa tänavas vahelisest kvartalist ongi veel hoonestamata ainult kaks elamukrunti – Oa tn 27 ja hiljuti detailplaneeringu saanud Oa tn 35a. Samuti ei ole linn ega mõni eraarendaja jõudnud lasteaia ja/või algkooli ehitamiseni selleks ettenähtud Oa tn 23 krundil ning Oa tänav ise on alleedega välja ehitamata. Muidu aga on ligi 20 aastat tagasi kehtestatud nn EUROPA detailplaneeringu ellu viidud. Esialgse hinnangu kohaselt tundub olevat hoonete vahele liiga palju kõvapinda saanud, kuid enamik hooneid ise on üldjoontes piirkonda sobivad. On väike lootus, et tulevikus saab elulaadi muutudes asfaltplatse vähendada, aga see võtab aega tõenäoliselt terve inim põlve.

Lammutada või ellu äratada?

Supilinna ehitustegevust vaadeldes ei saa mainimata jätta Oa tn 16 krundil pikalt tühjalt seisnud ajaloolise maja varem lammutamist aasta tagasi. Kahjuks ei jõudnud see maja head peremeest ära oodata, kuigi sarnases olukorras hooneid on Supilinnas siiski ka päästetud. Eelmisel

aastal lammutati ka Oa tn 1a. Linn on väljastanud lammutusloa ka Kroonuaia ja Lepiku tänavas nurgakrundi eripärasele hoonele Kroonuaia tn 30 ning Marja tänavas väikesele majale Marja tn 3. Mõlemad majad on väidetavalt nii halvas seisus, et nende miljööväärtusele vaata-

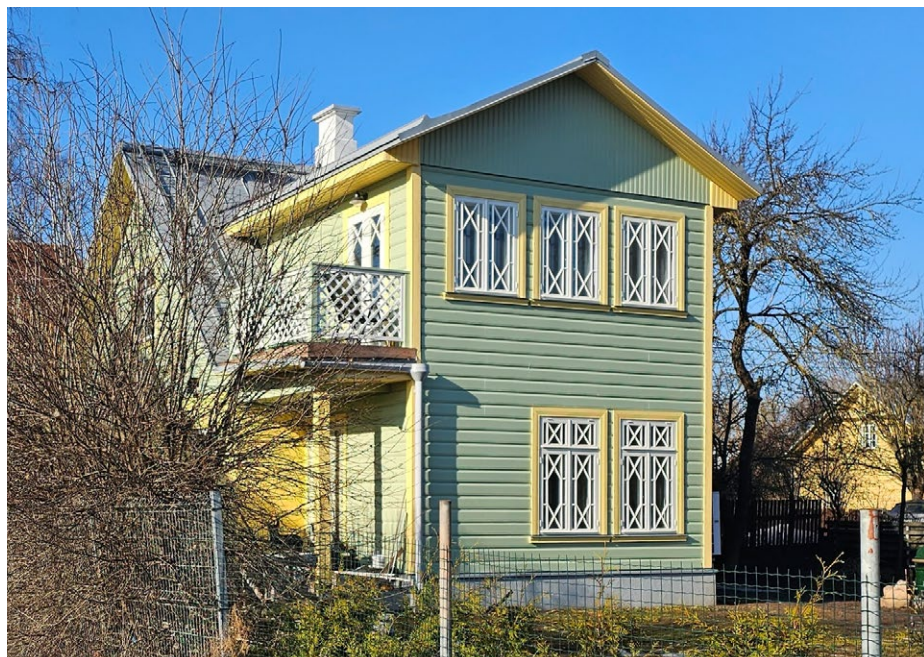
mata on lammutamine põhjendatud. Sellisest ajaloo kadumisest on kahju, sest tagasi seda enam ei saa. Kuigi üldplaneering keelab vana väärtusliku hoone lammutamisel uue hoone mahtu oluliselt suurendada, ei ole kindel, et linnal on südikust sellest nõudest kinni pidada.

Siiski on nii mõnigi vana maja uuele elule äratatud. Näiteks Tähtvere tänavas on 2022. a uue katuse ja nüüd ka remonti tunda saanud varem pikalt müügis olnud Tähtvere tn 61. Emajõe tänavas on Emajõe tn 3 saanud uue katuse ja fassaadi värskenduse. Paraku on nii Tähtvere tänavas ääres kui ka mujal Supilinnas veel mitmeid hooneid, mille saatuse võib olla nii taassünd kui ka asendamine moodsama ehitisega. Eks elu näita.

Parim maja 2024 asub Meloni tänaval

Maja, mille üle võib aga siirast rõõmu tunda, on selle aasta Supilinna parim maja Meloni tn 27. Elamu remont on võtnud aega, kuid tänaseks on vähemalt väliselt ehitustööd lõpetatud. Tegemist on ühekorruselise hoonega, millel on katusealune välja ehitatud ning hoovi pool on veranda peal teine täiskorrus. Korrastamisel on kasutatud ohtralt miljööväärtust rõhutavaid ehitusvõtteid. Esiletõmmist väärivad nii sottrennidega valtsplekkkatuse, krohvitud esimese korruse fassaad, säilitatud või asendatud laiad lauad lõunapoolse katuseviilu all, ajaloolise ruudu- jaotusega taastatud aknad koos luukidega, valgeks värvitud elegantne korsten, verandaakende ja rõduukse ajaloolisest eeskujudest inspireeritud aknajaotus ning rõõmsad kirjad värvid.

Maja mõjub tervikliku pärlina, mis jääb silma ja väärrib igati kiitust!

Maja hoovipoolset verandat ehivad kaunid aknad

Iduettevõtja Jüri Kaljundi: „Loodus on meie suurim väärtus.“

Küsinud AIRE OLESK

Värske supilinnlane Jüri Kaljundi on IT-ettevõtja ja teda võib nimetada ka üsna edukaks sari-ettevõtjaks. Ta lõi mitmeid idu-ettevõtteid juba ajal, kui sellist mõistet isegi veel ei tuntud. Edulugudest võib välja tuua näiteks sihtasutuse Garage48 ja CV-Online'i asutamise.

Mis sind innustab ettevõtluse ja tehnoloogia valdkonnas tegutsema?

Mulle lihtsalt meeldib teha asju, mida teised veel ei tee, olla uute tehnoloogiate või protsesside juures siis, kui need alles turule tulevad. Seetõttu hakkasin ka 90ndate lõpus internetiteenuste loomisega tegelema, sest asi oli uus ja põnev. Ka idufirmade sektorile hakkasime 2000. aastast hoogu lükkama, sest nägime, et see on suur osa Eesti tulevikust.

Ettevõtete puhul pakub mulle põnevust ja rahulolu eelkõige uute toodete ja teenuste väljatöötamine. Näha seda, et oled nullist välja mõelnud uue asja ning kliendid selle üle rõõmustavad, kuna see nende elu või tööd lihtsustab või parandab – see on vahva tunne. Kui mingi asi saab liiga tavaliseks ja igapäevaseks, pole see minu jaoks. Praegu näiteks mõtlen sellele, mida saaks tehisintelligents ning moodne

elektroonika ära teha selle heaks, et me avastaksime varakult meid kimbutama tulevad haigused ning elaksime tervemalt.

Möödunud aasta suvel valiti sind ka Eestimaa Looduse Fondi nõukogu uueks esimeheks. Mida soovid saavutada selles vastutusrikkas rollis?

Olen tõesti aastakümneid ELFi tegevust fännanud. On imeline, kuidas mitmekümnest oma ala tippspetsialistist meeskond vabaihendusena meie looduse hea käekäigu eest hoolitseb. Palju on tehtud, kuid palju ka teha.

ELFi visioon on, et Eesti põlised loodusväärtused – Eestile omased liigid, elupaigad, maastikud ja kooslused – on hästi kaitstud. Iga inimene panustab looduse kaitsmisesse ning toimetab selliselt, et looduskeskkond ei kannata. Ühiskond kasutab loodusvarasid säästlikult ning tulevastele põlvedele jääb maha praegusest parem keskkond.

Koosloomuse eesmärk on eelkõige anda inimestele ideid, mida nad ise ära saaks teha.

Oled ühtlasi ka sihtasutuse Koosloomuse asutaja. Millised on teie ambitsioonid ja ettevõtmised?

Koosloomuse puhul oli meie siht eelkõige vanade metsade kaitse ning laialehiste puuliikide istutamine. Oleme selleks heade annetajate abil ostnud paar metsatukka, mida looduslikuna hoiame ning kus majandamist ei toimu. Samuti istutame talgute korras laialehiseid puid nagu tammed, saared, jalakad, künnapuud, vahtrad ja pärnad. Oleme paigaldanud lindudele ka sadu pesakaste.

Koosloomuse eesmärk on eelkõige anda inimestele ideid, mida nad ise ära saaks teha. Eespool mainitud asju saab teha ka Supilinnas. Kus on vaba koht, sinna võiks mõelda mõne laialehise puu istutamisele, mis meile tulevikus varju ja rohelist pakuks. Igasse hoovi tasub panna üks pesakast. Kus aga juba on puud ja põõsad, võiks neil lasta rahun kasvada.

Kuidas tekkis sinu huvi looduse vastu?

Loodus on mulle meeldinud lapsest peale, veetsin suved maal ja käisin kooli kõrvalt loodusmajas. Kuigi esmase ülikoolihariduse sain tehnoloogia vallas, siis viimasel kolmel aastal täiendasin end Tartu Ülikoolis bioloogia ning keskkonna loengutel käies. See on olnud tõeliselt vahva!

Tähtis on aga ka see, et looduse ja keskkonna hoidmine on täna inimkonna üks suurim ülesanne, palju tähtsam kui

majandus ja ettevõtlus. Me peame jõudma tagasi looduse taluvuspiiridesse. Seega oleks patt sellega mitte tegeleda.

Mida saaks igapäevase ära teha, et hoida keskkonda?

Meie suurimaks hädaks on täna ületarbimine. Tähtsaim on iga toote ja teenuse puhul mõelda, kas seda meile ikka vaja on või kus ja kuidas see toodetud on.

Tähtis on mõelda oma energiatarbimise vähendamisele ning Supilinna puhul peab igapäevaseks vaatama, et maja saaks soojustatud. Koduaias tasuks mõelda elurikkusele. Istutama peaks lilli, et tolmeldajatel oleks alati võimalik nektarit koguda. Igas hoovis ja maja ääres peaks leidma kohad, mis jätta niitmata või lasta lausa metsikuks minna. Muru asemel võiks olla rohkem põõsaid ja puid.

Millal sa sattusid Supilinna elama?

Hoidsin Supilinna osas silmad lahti pea aasta, enne kui poolteist aastat tagasi sobiva korteri leidsin. Erinevalt minu eelmisest elukohast kesklinnas Struve tänaval laulab ja pesitseb siin akna taga kümneid linnuliike, samas ei tungi tuppa liiklusmüra ega tolm. Varakult on kohal ööbik, kes võsas kavalalt end peites laulu laksutab. Pidevateks külalisteks hoovis on rebased ja metsnugised, kes nagu hampelmanid õhtuti maas hüppavad ja toidupoolist otsivad. On suur õnn, et akna taga laiub

↑ **Lendamine Jürile meeldib, kuid loodus on siiski tähtsam**

↓ **Kooslooduse talgutel vabatahtlikele puu istutamist ette näitamas**

Fotod: erakogu

hoolitsemata võsastunud hoov, mis jätab mulje õigest puutumata loodusest.

Mis sind paelub Supilinna juures? Milline võiks olla Supilinn 20 aasta pärast?

Suurim väärtus on sinne vaikus, rahu ja looduslähedus. Need on ka asjad, mida Supilinnas võiks hoida ning suurendada. Supilinna mahub veelgi rohkem puid, põõsaid, lilli, putukaid, linde ning loomi. Võtame nad avasüli vastu ja loome keskkonna, kus ka neil terve linnaosa ulatuses on mõnus elada.

Tähtis teema on õigesti valitud transpordiviiside mugavamaks muutmine. Mida rohkem inimesi teeb igapäevased käigud jala, ratta ning ühistranspordiga, seda mõnusamaks muutub kogu Supilinn. Miks mitte vähendada ka kogu linnaosa kiirus 30 kilomeetrini tunnis ning teha osadest tänavatest hoopis õueala. Rohkem oleks vaja tähistatud ning eraldatud rattaradasid. Ühistransport peab aga olema regulaarne ning piisavalt tihe, et selle asemel mugavusest ja laiskusest mitte autot valida. Kui ühtlasi oleks pidevalt saadaval rendiautod neile, kel autot harva vaja, saaks paljud meist täielikult oma autost loobuda. Supilinn võiks selles osas olla eeskujuks kogu Tartule.

Loodetavasti saab teoks ka Marja silla ehitus, et jala ja rattaga kiiresti mõnusalt üle jõe saaks. Minu unistuses võiks sinna sobida üks vahva looduslähedane veidi kõikuv rippisild!

Puuduseks on Supilinnas täna teenindusasutuste vähesus. Müllä/Käkk on selles osas toonud imelise uue hingamise – ning

nende vegan saiad ja pirukad on lausa fantastilised! Pisikesi teenindusasutusi mahuks siia aga veelgi, mistõttu peab ka mõtlema, milliseid uusi ruume ja ehitisi nende jaoks vaja on. Vastu ei saa sellele, et vähemalt osaliselt peab asustusala ka tihenema.

Parandama peaks ka jõeäärset infrastruktuuri, et seal inimestel rohkem aja-veetmisvõimalusi oleks. Head kohad selleks on nii vabaujula ümbrus kui ka Supilinna kiigeplatsi ala. Kõigil tasub pead tööle panna, et sinna uusi ideid välja pakkuda.

Arhitektuur on hea näide, kus peame leidma tasakaalu vana Supilinna miljööväärtuse ning uuema loomingu vahel. Tahan näha, et meile tekib ka uusi maju, mis silma rõõmustavad ning maailma arhitektuuri tasemel on.

Vanas ei tasu liiga kinni olla. Inimestena oleme me tegelikult väga paindlikud ning ei tasu karta muutuseid linnaruumis või enda käitumises. Need teevad elu just põnevaks.

Sul on ka üks põnev ja üpriski eriline hobi. Räägi oma kirest lennunduse vastu.

Lennunduse huvi tekkis mul noorena Rapla Kuusiku lennuväljale sattudes ning seal klubilist purilendu proovides. Aastatega said ära tehtud eralenduri paberid ning veidi alla kümne aasta tagasi ka vigurlennu koolitus.

Parim lendamine on minu jaoks aga mootorita purilend, kus vaid päike sind tõstab ning vaikne tuul akna taga vihiseb. Kuna looduse ja planeedi tõttu peame kiiresti kõiki oma fossiilkütustel põhinevaid tegevusi vähendama – need pole lihtsalt jätkusuutlikud –, olen võtnud suuna mootorlennu asemel hoopis purilendu harrastama hakata. Paljud ei teagi, et ka Eestis võib purilennuk ilma mootorita õhus püsida pea terve päikeselise päeva. Selleks suveks ongi plaan ka purilennu vigurlennu koolitus läbida.

Millal sind jälle lendamas on võimalik näha?

Meie iga-aastane suursündmus Eesti Lennupäevad 2024 toimuvad Lennundusmuuseumis 8.–9. juunil 2024. a. Sellega tähistatakse ka Eesti õhuväe 105. aastapäeva. See on tõeliselt mõnus kogupereüritus, seega ootan kõiki vaatama ja kaasa elama!

Mis on sinu lemmikusupp?

Veganina muidugi köögiviljasupp või Jaapani taimne raamen. Üks osa looduse ja planeedi hoidmisest on see, et me võimalikult palju taimset toitu tarbiks. Supilinn oma taimsete komponentidega on siin ideaalseks eeskujuks, mida oma toidulauale valida. Oad ja herned on parim kodumaine valguallikas!

Koduaiad elurikkaks!

Tekst MIRJAM VÕSASTE, linnalooduse koordinaator, Tartu Linnavalitsus

Traditsiooniliselt vaatame linna kui inimese poolt inimesele loodud keskkonda. Tegelikult on linnal suur potentsiaal olla koduks lisaks inimestele ka teistele liikidele, sest paljud linnad on rajatud kõrge bioloogilise mitmekesisuse ja viljaka pinnaga aladele.

Tartus oleme otsustanud, et meie linn saab ja peab olema mitte lihtsalt majade ja teede võrgustik, vaid ka terve ja elav looduslik keskkond kõikide meie elanike jaoks. Kokkupuutel mitmekesise loodusega paraneb meie vaimne ja füüsiline tervis ning elurikas linnakeskkond on ka parem elukeskkond. Mitmetes uuringutes on leitud, et mida rohkem erinevaid õitsvaid taimi või lendavaid liblikaid inimene näeb, seda

Foto: Mirjam Võsaste

Niitmata laigud võivad pakkuda ka silmailu

paremini mõjub see tema vaimsele tervisele, sõltumata sellest, kas ta neid liike tunneb või mitte.

Igäihe looduskaitse

Meie kõigi tegevustest sõltub, kui hästi meid ümbritsevatel liikidel läheb. Tihti arvatakse, et ühe inimese panus on nii väike ja suures pildis rolli ei mängi. Kui aga vaadata näiteks Tartut tervikuna, siis mitmetes linnaosades on avalikke haljasalasid pigem vähe, kuid on seevastu väga palju koduaedasid. Kogu linna rohealadest moodustavadki suure enamuse tegelikult koduaiad.

Siinkohal on igal maaomanikul, ka sellel, kellel on vaid väike aialapike, tegelikult väga suur roll selles, kuidas elavad teised liigid meie ümber. Näiteks sõltub tolmeldajate hea käekäik sellest, kui palju on meie ümber öitsvaid taimi nii koduaedades kui ka linna rohealadel. Uurimused on näidanud, et igäihe roll elurikkuse hoidmisel on väga suur. Näiteks Šveitsis leiti, et liikide toetamiseks piisab juba 4 m² suurustest niidulapikestest, mis on läbi mitmete koduaedade omavahel justkui ühendatud ja moodustavad rohekoridori.

Elurikkus minu aias? Otse loomulikult!

Elurikka aia loomine ei ole tegelikult üldse raske, võib-olla on kõige keerulisem osa hoopiski lasta lahti enda või naabrite harjumuspärasest nägemusest, milline üks aed olema peaks. Praeguseks on aga juba palju elurikkusega arvestavaid aedu, mis näitavad, kui kaunis võib olla kodumaiste taimedega lopsakas aed.

Madalaks püüatud muru koos elupuuheki või mõne üksiku puuga on traditsiooniline vaatepilt, mida on üsna lihtne hooldata. Tegelikult võib ka elurikka aia eest hoolitsemine olla küllaltki lihtne ja mitte ajakulukam kui regulaarne muru niitmine.

Järgnevalt jagan mõningaid nippe, mida ka oma koduaias rakendan.

Niida vähem. Pea igas aias on mõni nurk, mida tegelikult ei kasutata – seal võiks lasta murul natuke kõrgemaks kasvada. Seal on mõnusam askeldada näiteks siilidel ja ka linnud leiavad kõrgemast rohust toiduks rohkem putukaid.

Külva endale kodumaiste taimedega niidulapike. See on ideaalne laisa inimese peenar – vajab ainult kord suve teises pooles niitmist ja pakub silmailu terve suve. Kodumaiste niidutaimede kasvatamine toetab meie maastikes hääbuvaid liike ja pakub tolmeldajatele toitu. Kõige parem on seemneid koguda ise – selleks võib suvel ära märgistada kohad, kus kasvavad need taimed, mida aeda tahetakse külvata, ja seemnete valmimise ajal minna ja neid korjata. Samuti müüvad kodumaise päritoluga seemnesegusid ettevõtted Nordic

Külva endale kodumaiste taimedega niidulapike. See on ideaalne laisa inimese peenar – vajab ainult kord suve teises pooles niitmist ja pakub silmailu terve suve.

Botanical ja osaliselt ka Eeriksaare Teetalu.

Ole natuke laisem. Kuigi viljapuude alt on soovitatav lehed kokku riisuda kahjurit vältimiseks, ei pea seda kogu aias tegema. Riisumata lehed pakuvad paljudele aiapidajate jaoks kasulikele putukatele talvitumispaika. Kindlasti ei tohiks kokku riisutud lehehunnikut põletada, pigem võib selle jätta aianurka, kus sellest saab siil endale sooja talvekorteri rajada. Samuti ei tasu peljata aias lamapuitu, mis on lastele põnevaks mängumaaks ja paljudele putukatele, sammaldele ja samblikele elupaigaks.

Paku tolmeldajatele toitu. Siia alla kuuluvad nii viljapuud, marjapõõsad kui ka maitsetaimed ja kõigiviljad peenras. Samuti tasub hekki rajama hakates mõelda, kas võiks elupuu asemel seal olla hoopis mõni muu liik, mis ka õitseb ja pakub lisaks silmailule teistele liikidele õietolmu, nektarit või vilju.

Õpi tundma oma aeda. Istuta ja külva taimed neile sobivatesse kohtadesse. Kui aed on pigem kuiv ja päikseline, sobivad sinna hästi niidutaimed ja teised valgust nõudvad liigid. Niiskesse ja varjulisse kohta sobivad jällegi teised liigid.

Loo enda aeda veesilm. See pakub elupaika paljudele veeputukatele, võib-olla isegi kudemispaika mõnele konnale ning joogivett siilile ja lindudele. Elurikkuse toetamiseks soovitatakse teha kaldad võimalikult lauged ja vooderdada vajadusel veesilm looduslike materjalidega, näiteks saviga. Enamik Supilinna aedasid on pigem niisked ja veesilma rajamine võib olla üsna lihtne tegevus.

Kujuta ette, et oled siil. Kuigi siilil võib sinu aias olla väga mõnus, tahab ta liikuda ka naabrite juures ja inimese poolt loodud piiridest kinni ei pea. Vaata, kuidas siil saaks turvaliselt liikuda – äkki peaks mõnele poole piirdeaia löikama väike ava või jätma piirde äärest niitmata, et seal oleks ka palaval päeval mõnusam liikuda.

Suuremate puude olemasolul paisgaldal aeda lindude pesakaste. Eesti Ornitoloogiaühingu kodulehel leiab õpetusi, millise suurusega kastid eri liikidele sobivad. Selleks, et kaitsta maa peal ja hekkides pesitsevaid linde, peaksime piirama kassi õigusi olla kass ja jätma ta tuppä linde vaatlema.

Ära pelga „umbrohtusid“. Umbrohi on inimese poolt välja mõeldud termin, mis aga ei tähenda, et neid taimi aias üldse leiduda ei tohiks. Näiteks kõrvenõges on ainsaks toiduallikaks väike-koeriliblika röövikutele, samuti toituvad sellest paljude teiste liblikaliikide röövikud. Samuti on võilill üks esimesi õitsejaid ja väga hea toidutaim paljudele tolmeldajatele.

Tartu ROHeringi toel koduaiad elurikkamaks

Selleks, et elurikkuse soosimine koduaedades oleks lihtsam, plaanib Tartu linn kahel kevadel ROHeringi projekti toel jagada vastavat toetust. Selle abil on võimalik rajada väike veesilm ja teha veel mitmeid elurikkust toetavaid tegevusi. Loodame toetusmeetme avada juba Supilinna päevade ajaks.

Koduaedade elurikkuse tõstmise ja selleks pakutava toetuse kohta leiab infot www.tartu.ee/roheaed.

27. aprillil kl 13 toimub kiigeplatsil linnalooduse teemaline vestlusring ja **kl 14** tutvustavad koduaedade elurikkuse tõstmise võimalusi ökoloog ja Tartu Ülikooli teadusprorektor Mari Moora ning Tartu ROHeringi projektijuht Riia Ränisoo.

Eelmisel aastal võeti mängutänaval mõõtu kabe- ja malemängus

Fotod: Jürgen Karvak

Mängutänav tuleb taas

Tekst INDREK KUUSK

Käesoleval aastal jätkame eelmistel Supilinna päevadel esimest korda katsetatud mängutänav kontseptsiooniga. 27. aprillil muutub Marja tänav tavapärasest sõiduteest jälle mängutänavaks.

Mängutänaval sai uurida ka Emajõe elustikku

S ee tähendab, et Marja tänav suletakse neljaks tunniks liikluseks nii lõigul Oa-Herne kui ka Herne-Tähtvere. Herne ja Marja ristis jääb liiklus avatuks. Sõidutee asemel muudame Marja tänav aktiivseks tänavaks, kuhu loome võimalused erinevateks tegevusteks: saab mängida malet ja kabet, sõita rattaga mööda trikirada, tutvuda linnaloodusega, mängida palli jpm. Võib ka lihtsalt istuda pingil ja nautida kaasa võetud suupisteid ning sõpradega vestelda. Mängutänav on ideaalne koht kunagise tutvuse üles soojendamiseks ja uute sõprade leidmiseks.

Eelmise aasta muljed

Peamine mängutänav uuesti loomise põhjus oli selle edukus eelmisel aastal. Mängutänav oli aasta eest avatud pool päeva ja kogu selle aja jooksul oli tänaval rahvast palju ning huvi ürituse vastu suur. Oli suur rõõm, et Supilinna Seltsile tulid aasta eest mängutänav korraldamisel appi Tartu Rattaliiklejate Selts, Tartu Ülikooli loodusmuuseum, Tartu linna ja Tartu Ülikooli ühise Tartu ROHeringi projekti meeskond, Tartu Kalevi malering ja ka Kesklinna Kooli õpilased. Paljude nende heade toetajatega loodame selgi aastal koostööd teha.

Vahva oli ka see, et osad kohalikud elanikud ei tulnud mitte ainult uudistama, vaid rikastasid omaalgatuslikult mängutänavat toredate ideedega. Üks pere oli toonud tänavale oma raamitud putukate kollektsiooni, teine pakkus laste mänguasju ja üks vanahärra oli toonud maja ette maleja kabelaia, mille ääres ta terve mängutänavaga aja huvilistega mõõtu võttis. Loomulikult loodame selgi aastal kohalikelt elanikelt taolist initsiatiivi, kuna mängutänavat oskab kõige paremini kujundada just kohalik kogukond ise.

Milline võiks olla tuleviku linnaruum?

Mängutänav on elav tänav. See on tore paik, kuhu on kõik oodatud. Kuna see on mõeldud igapäevale, on seal kõik tasuta. Ühest küljest on mängutänav üks tore üritus paljude teiste seas, mis pakub võimalusi tartlaste päeva rikastamiseks. Mängutänav omab aga ka märksa laiemat ideed muuta tänavaruum senisest paremaks või heita pilk tulevikulinna ja mõtiskleda selle üle, milline näeb välja unistuste tänav.

Mängutänav oluline sõnum on, et tänav saab olla palju enam kui pelgalt liikluskoridor. Millegi toreda tegemiseks ei ole meil tingimata vaja istuda autosse ja kuhugi sõita. Targalt ja kõigi inimgruppide vajadustest lähtudes kujundatud tänav saab olla võimalusterohke ruum kohe meie kodu kõrval. Kui loome tänavat mitte autode, vaid inimeste jaoks, avastame peagi, milliseid seni kasutamata võimalusi linnaruum tegelikult pakub.

Mängutänav on näide aktiivset ja tervislikku eluviisi toetavast linnaruumist. Piisav liikuvus on meie kõigi, aga eriti laste tervise nurgakiviks, kuid praktikas on laste liikuvus drastiliselt vähenenud. Enamasti tuuakse selle põhjuseks nutisõltuvust, kuid tuleb tunnistada, et tänapäeva linnalastel puuduvad pahatihti mugavad võimalused liikuvaks elustiiliks. Ise lähen sageli pärast tööd õhtul Tähtvere parki või Ema-jõe äärde jooksma, kuid laste ja noorte jaoks ei ole see piisavalt atraktiivne. Laste liikuvuse tõstmiseks parim viis on luua lastele stiimul ja võimalus liikumiseks. Me vajame linnaruumi, mis kutsuks lapsi liikuma. Tavapärane liikluskoridori funktsiooniga tänav seda loomulikult ei tee ning seetõttu vajame uue kontseptsiooniga linnatänavat. Mängutänav pakub ühe võimaliku lahenduse.

Ootame kõiki Supilinna päevadel mängutänavale! Seal saab mitmesuguseid elamusi ja mõtteid Tartu linnaruumi tulevikust. Soovi korral saab ka ise üritusele kaasa aidata ja seda rikastada.

**Loe Tartu tänavaruumi
ümbermõtestamisest siit:
www.tartu.ee/et/tanavaruum**

Aitäh, naaber!

Postitasime Supilinna Facebooki gruppi üleskutse oma toredaid naabreid kiita. Sellised olid meieni jõudnud vastused. Märka sinagi vahel naabrile aitäh öelda!

Minu naaber teeb meile ja teistele soovijatele kord nädalas maitsvat toitu! Ja mu teine naaber märkas, et meie kass on kuuri kinni jäänud. Ja ma ei teagi, kes see naaber täpselt oli, kes seda tegi, aga meil on tõesti väga mugav prügi-käitlus sisse seatud! Ja neljas naaber hoiab meie aia nii ilusa ja lopsakana. Aitäh! (Kõik need toredad naabrid elavad Herne 38 ja 40)

Mul on küll kulda-väärt naabrinaised. Reeli ja Inga alati olemas nii nõuga kui jõuga.
Els

Meil on ka Lepikus ägedad naabrid, kes valmis kodukohvikut toetama, selleks õue valmis hooldama, jagavad raamatuid ja marju ning on alati valmis läbirääkimisteks. ♥
Liisi ja Ardi

Päev enne vabariigi aastapäeva keeldus auto käivitumast, teenusepakkujad ütlesid ridamisi ära, et juba pühi pidama suundunud ja linnast ära, aga mul oli vaja kindlasti maale sõita. Rippusin autos telefoni otsas, kui järsku tuli ületeenaaber – me ei ole tuttavad, lihtsalt aastate jooksul selgeks saanud, kes lähikonnas kus elab – ja pakkus, et tal on *booster* olemas, võib aidata, sest „eks nad küsivad ju päris palju raha ja kellel meist seda üle-aru on“. Paar minutit ja auto oli sõiduks valmis. Siiamaani hakkab hingel soe, kui see seik meelde tuleb – ta oleks ju südamerahus võinud ka mööda minna.

Ma kiidan anonüümselt Kapsa tänavat kõikide majade naabreid. Kogukond, üksteise mõistmine ja meeolukas olemine tupiktänavas.

Teen ettepaneku tunnustada Kapsa 10 krundi omanikke ja Liis Sipsakat, kes on aasta vältel näinud tohutult vaeva, et tekitada krundile mõnus roheala, kus saavad lapsed mängida ja mis on ka silmale ilus vaadata. Tore näha, et leidub inimesi, kes panustavad parema keskkonna loomisele, mitte ei näe igas maalapis kinnisvaraarendusprojekti. Tööd veel jätkuvad, et saavutada mõnus niidutaimede ja muru kooslus.

Olen õnnelik oma naabrite üle, kellega saab alati spontaanselt toreda (talvise) lõkkepeo korraldada. Kui vaja, kütavad nad meie ahju, kastavad lilli ja söödavad lapsi hea ja paremaga. Elu nagu Bullerbys!

Minul on vist küll maailma parim naabrinaine Els – valvab beebimonitori, võtab lapse vajadusel lõunauneks oma diivanile magama, õmbleb traageldatud käsitöö masinaga üle, kütab ahju ja muidugi laenab niiti, sibulat, päkapikumütsi, lastele kohustuslikku kirjandust või mis veel pähe tuleb.
Reeli, Tähtvere 27

Tähtvere 27 on meil naabritädi Els, kes tihtilugu oma hoovipoolselt rõdult naeratades tervitab ja paar sõna sõbralikult juttu ajab. Iga kuuriskäik ja prügi väljaviimine on selle võrra toredamad.

Kiidan kõiki majaomanikke, kes talvel oma majaanike koonn-tee jalakäijatele läbitavaks tegid ja nüüd kevadel killustiku ja liiva varakult kokku pühkisid. Supilinn on kohe mõnusam paik!

Kuidas teha näitust Tartu linnaosadest?

Tekst ROBERT VARIK, linnamuuseumi kuraator

Foto: Maria Usk

Näituse jaoks oleme teinud palju videointervjuusid tartlastega. Mitmeid neist on ka supilinnased, näiteks Marite Rikkas, kes rääkis meile oma elust Lepiku tänaval

Pärast seda, kui 2022. aasta suvel selgus, et Tartu linnamuuseumi uus püsinäitus lükkub teadmata tulevikku, võeti vastu otsus, et kultuuripealinna aastaks tuleb muuseumi teisele korrusele sellest hoolimata teha midagi pilkupüüdvat. Sündis idee luua näitus Tartu linnaosadest, mis ei oleks lihtsalt ajaloo ja esemete näitus, vaid laiemalt rännak läbi kaleidoskoopilise Taaralinna.

Kohe alguses lepiti kokku põhimõtte, et see näitus – „Meie Tartu“ – ei saa sündida muuseumi „suletud uste“ taga, vaid peab kaasama võimalikult palju inimesi väljastpoolt. Kui tegemist pidi olema näitusega, mis annab edasi nii Supilinnas, Tammelinnas, Karlovas, Kvisentalis jm elamise tunnet, siis kuidas üldse saaukski nii, et näituse tegijad ei pöördu linnaelanike endi poole? Päril alguses mõlgutasime muuseumis isegi ideed, et kuraatorid saavad jääda näituse loomes tagaplaanile ning igast Tartu linnaosast leitud aktivistid teevad ise näituse valmis.

Mõte oli umbes midagi sellist, et igal linnaosal oleks paviljon, milles kohalikud tutvustavad laiale maailmale oma linnaosa ja kogukonda. Kuigi etteruttavalt võin juba öelda, et näitus liigendub tõesti linnaosade kaupa justkui paviljonideks, osutus siiski keeruliseks leida nii aktiivseid inimesi, kes oleksid soostunud „linnaosapatriotismist“ näitust ise tegema. Õnneks aga on Tartus piisavalt inimesi, kes on oma kodulinnaosa eripära üle palju juba mõtisklenud ning nõustunud näituse meeskonda nõustama ja moraalselt aitama.

Üks asi on teha näitust Supilinnast, teine Varikust

Niisiis seis kuraatoritel ees väljakutse tutvustada muuseumikülastajatele 18 Tartu linnaosa. Kuna ekspositsioonipind on meie vanas 18. sajandi aadlipalees äärmiselt piiratud, langetasime ka raske valiku, et kaks linnaosa tuleb panna ruumipuuduse tõttu kokku: nimelt Ropkast ja Ropka tööstusrajoonist sai meie jaoks üks suur ja sisukas Ropka. Lisaks peame appi võtma ka muuseumi hoovi, mis küll talvehooajal pole ehk meie kliimas kõige ligitõmbavam näitusekeskkond, kuid kui tahta igast linnaosast rääkida, tuleb ruumile loominguks läheneda.

Kui ruumi ja vormi probleem sai paberi peal lahendatud, tuli asuda sisu kallale. Kuidas siis peaks üht linnaosa näituse saalis kujutama? Esmapilgul tundus, et

Foto: Helen Küppas

Kohtumine erinevate Tartu linnaosade aktivistide ja kogukonna esindajatega

linnaosadega nagu Karlova ja Supilinn saab olema kõige lihtsam, kuna need linnaosad on tänu oma aktiivsetele kogukondadele juba läbi uuritud ja mõtestatud. Raskem saab hoopis olema linnaosadega nagu näiteks Variku või Ränilinn, mille kohta on vähem kirjutatud ja kus kogukonnatunne võrreldes eelnimetatud linnaosadega pole nii tugev.

Et mõnest linnaosast on tekkinud inimestel kindel kujutuspilt, on sellise näituse tegijatele korraga õnnistus ja needus. Ühest küljest on tore, kui lõpuks saavad kõik aastate jooksul kogunenud mõtted ja mälestused esitletud ühel näitusel, mis pakub meediumina midagi uut, kui juba tehtud trükkis, vestlusõhtu või isegi telesaade. Teisest küljest pole kuigi huvitav taas üle korrata seda, mida kõik juba enam-vähem teavad ja tunnevad: Supilinna iseloomustab aguliromantika ja „küla keset linna“ meeleolu; Tähtvere on professorite linnaosa jne.

Tahtsime ka inimesi üllatada, neile pakkuda uut vaatenurka Tartu suhtes (püüame seda ka Supilinna ja Tähtverega näitusel teha). Just linnaosad nagu Variku või Ränilinn on selles mõttes sobivad, et neist jutustades asume kui uuele territooriumile, kus iga tähendus, mis näitus ühele linnaosale püüab anda, mõjub värskest või üllatavalt.

Kui lubada siinses tekstis üks pilguheit alles valmiva näituse sisusse, siis Variku mõtestame me kohalike abiga kui linnaosa, kus oma kodud on inimesed ise ehitanud. See on jupike linnast, mis oma ilme

poolt (peamiselt nõukogudeaegsete eramute rajoon) on väga sarnane paljudele teistele linnaosadele Eestis ja ka Tartus ning seal pole ka ühtegi maamärki või „tõmbenumbrit“, mida oleks võimalik fookusesse asetada. Sellegipoolest tabas meid mõte, et Variku lugu näitusel võiks olla sellest, et suurt osa sealsetest inimestest ühendab koduehitamise kogemus elik kõik need rõõmud ja mured, mis sellega kaasnevad. Vestlused kohalikega kinnitasid, et nii see tõesti on. Igal meiega suhelnud inimesel, kelle perekond oli ise ehitanud endale maja sellesse linnaossa, oli ehitusest rääkida mingi huvitav ja emotsionaalne lugu. Mõnda neist lugudest võib ka näitusel kuulda.

Kellel on õigus öelda, millisena peab üht linnaosa kujutama?

Omaette mure on läbivalt kogu loomeprotsessi juures olnud vastuolu, mis tekib, kui püüda korraga olla demokraatlik, võtta arvesse kõigi inimeste arvamusi, kuid samas teha ka näitust, kus igal linnaosal

„Meie Tartu“ on näitus, mis aja jooksul hakkab täienema ning võib-olla ei saagi kunagi päris valmis.

on kindel nägu ja fookus. On selge, et sellisel juhul vaatab lõpuks muuseumist vastu näitus, kus paljud inimesed ei pruugi olla nõus sellega, kuidas mõnda linnaosa on kujutatud.

Meie lahendus on, et kui inimesed pole nõus millegagi või tunnevad, et midagi on näituselt puudu, on neil võimalik heas mõttes näitusega vaielda ja seda täiendada. Iga linnaosa juurde on näitusel taotluslikult jäetud tühjad vitriinid, kuhu inimesed saavad tuua asju, mis räägivad just sellise loo, mis peegeldab nende nägemust sellest linnaosast. Samuti on näitusel tähtis roll intervjuudel tartlastega, milles nad linnaosast kirjeldavad. Neid videoid hakkab aja jooksul juurde tulema. Kui keegi tunneb, et midagi on linnaosa kohta ütlemata, saab ta endast märku anda, et see ise ära öelda. Lisame selliseid uusi arvamusi hea meeleaga näitusele juurde.

See kõik tähendab, et „Meie Tartu“ on näitus, mis aja jooksul hakkab täienema ning võib-olla ei saagi kunagi päris valmis. Õigupoolest muutub ju ka linn meie ümber iga päev ning sestap muutuvad ka tähendused, mis me armsatele kohtadele omistame. Võib-olla selline näitus, mis tahab jutustada sellest, mis tunne on ühes linnaosas (või linnas tervikuna) elada, saabki olla ainult ajas orgaaniliselt arenev.

Lõpuks loodame, et ka sina, lugeja, tuled kohale, kui näitus on valmis, mõtiskled Tartu üle ning lõpuks ütled sekka ka oma arvamuse, missugused need Tartu linnaosad sinu arvates on või olla võiksid!

↑ Tadi Ženni ja Leho
Leho 1965. aastal →

Fotod: erakogu

Isa Uno puid
lõhkumas
ja Ema Iivi
puuriitade
vahel

Lapsepõlv 60ndate Supilinnas

Küsinud ASKO TAMME

Leho Luigujõe veetis oma elu esimesed seitse aastat (1963–1970) Supilinnas ja vaatab sellele ajale tagasi.

Kus ja missugune teie elamine oli? Kui suur teie pere oli?

Minu lapsepõlvekodu oli Komsomoli tänaval, siis polnud see Botaanika ega ammuigi mitte Kroonuaia. Elasime Herne ja Komsomoli nurgal, kus on väike kurv (praegune aadress Kroonuaia 31 – toim.). Praegu teatakse seda Mülleri majana. Seal oli Eesti ajal pimedate kool ja vana Müller (Nikolai Müller, Aleksander Mülleri isa) pidas seda.

Meie sissepääs oli maja Toomemäe poolsest otsast, kuhu on praegu kerkinud uhke maja. Teisel korrusel oli meil ühisköök ja korteris kaks tuba, ühes elasime meie viieksi (isa-ema, õde, mina ja vana-ema) ja teises toas oli sõber Kaupo oma perega. Raske uskuda, et hetkel oleks keegi nõus nii elama. Aga see oli 60ndate keskpaik, sõda oli alles lõppenud ja inimesed tulid maalt linna elama...

Sinu vanemad tulid ka maalt linna?

Jah, isa tuli Mäksa kandist Telliskivikülalt Ahja jõe äärest. Kuna venelased forsseerisid Emajõe ja tegid küla maatasa, siis

Leho sünnipäev (1968/69?). Esiplaanil Leho ja tema kõrval mustas istub Linnu e Müllereri Sass, taga vasakult ema, vanaema ja isa

koliti sealt Tartusse ära. Ema tuli Võrumaalt, Tilleoru kandist.

Meie naaberkorteris elas tädi Ženni, kes oli Mülleri teenija Eesti ajal. Vana Müller ise elas all korrusel koos oma pojaga, keda teame muusik Aleksander Müllerina. Nemad käisid sisse peauksest. Kuna Müller elas all pojaga üksinda, siis oli ta tihe külaline tädi Ženni juures, kes talle süüa tegi.

Müller pidas pimedate kooli, aga oli ise ka pime?

Jah, ta oli ise ka pime. Loomulikult ei saanud ju Vene ajal enam mingit erakooli pidada, aga kliendid olid olemas. Käidi vana Mülleri juures pimedate kirja õppimas ning masinakirja ja minu arust äkki klaverit ka. Müller oskas väga hästi klaverit mängida.

Mina olin väike poiss, vana Müller ja tädi Ženni hoidsid mind nagu silmatera. Vana Müller luges mulle pimedate kirjas ette muinasjutte ja tädi Ženni tegi kooki. Ja kuna ma olin nii armas laps neile, siis igal üheksateistkümnendal kuupäeval – mu sünnipäev on üheksateistkümnendal – peeti minu sünnipäeva tädi Ženni juures. Kingitused olid ka. Iga kuu.

Vana Mülleri poega Aleksander Müllerit hüüti hellitavalt Linnuks. Eks ta oli tol ajal juba hipi, tihti istus väljas trepi peal ja tinistas kitarr.

See oli siis maja taga?

Ei, meie sissekäigu juures. Aga ega ma Linnust rohkem ei mäletagi, ta oli juba suur poiss (A. Müller sündis 1947 – toim.). Mina olin pägalik ja ega ta minuga pistmist väga ei teinud, kuigi sünnipäeval vahel käis.

Ja muidugi oli seal hoovis palju sõbra-

likke naabrimutte. Nemad käisid teisest, hoovipealsest uksest. Ema on rääkinud, et ma käisin nende mutikeste pool ka külas. Kõik selle maja elanikud olid väga sõbralikud.

Kas teil oli aias väike peenramaa?

Teil pidi seal ju päris suur aed olema, vastu linnamüüri aset üles?

Üks majaelanik oli kogu sellest kallakust, täiesti üles välja, teinud kiviktaimla. Kogu see mäekülj oli lilli täis. Eks see nõlv on natuke järsk ka kaalikate ja kartulite jaoks.

Kas te käisite seal otse linna ka?

Ei, linnas käisime ikka Kloostri tänava kaudu.

Puud toodi palkidena hoovi ja tehti kodu halgudeks, eks nii oli vist odavam.

Kus te poes käisite?

Kloostri tänava poes muidugi. Herne tänava poodi äkki veel ei olnudki või hunt seda teab.

Kartuli pood vast oli.

Jah, aga meie käisime ikka Kloostri tänava poes. See oli ju lähedal ja seal sai laps ka käia. Sellega seoses on üks selline ilus lugu, mida mulle on räägitud, kuidas ma hüpeldes läksin, lühikesed traksidega püksid jalas, vajalikud kopikad peos, ise korrutasin – leib, piim, sai, leib, piim, sai. Kui ostmiseks läks, siis oli kõik meelest

läinud. Seega tõin näiteks piima asemel juustu ja või asemel keefiri.

Kas seal majas teisi lapsi ka oli?

Meiega ühes korteris, tagatoas oli kaks last. Aga mujal pigem vist mitte. Ega ma ei mäleta ka, et ma nendega oleks mänginud, ma sõbrustasin rohkem nende mutikestega, kes õue peal olid, ja tädi Ženniga.

Sünnipäevad peeti sealsamas väikeses toas?

Kõik sünnipäevad peeti seal ära, tulid kokku kõik õed-vennad koos oma meeste ja naiste ja lastega. Meil oli nii, et mehed istusid diivani peal, naised diivani seljatoe peal ja lapsed olid laua all. Mujal ei olnud ruumi. Ja alati mängiti pilli ja lauldi. Süvisid sünnipäevad peeti väljas. Lapsed said ringi joosta, kuigi alati öeldi, et väga kaugelt ei tohi minna. Mingi mustlaste värk oli, nende eest hoiatati, et võtavad kaasa.

Kui kaugelt kodust su käigud üldse ulatusid?

Ega väga ei mäleta, et ise oleks kuskil käinud. Emajõe saunas käisime laupäeviti kogu perega. Saunas mindi lahku meeste ja naiste poolele, pärast saadi jälle kokku ja tuldi koos koju tagasi. Saun oli tavaliselt inimesi täis ja seal oli väga huvitav.

Pikad järjekorrad olid?

Järjekorrad olid ja siis oli muidugi ka puhvet. Mehed jõid õlut ja mina jõin Kellukese limonaadi. Sauna sai selle limonaadi pärast ka oodatud.

Aga jõge mäletad?

Pontoonsilda ikka mäletan. Sild võeti vahel lahti, kui laev tuli. Mäletan, et kõrgveega oli sild väga kõrgel, nii et päris üles märke tuli ronida, kui silla peale läksid. Kevadeti jäämineku ajal silda polnud ja üle ei saanud. Uisutamas käisime üle pontoonsilla Meltsiveski tiigi peal. Ja meil oli loomulikult paat.

Kus teil paat seisis?

Paadisadam oli Emajõe sauna all, natuke edasi laulväljaku poole. Sadam oli ikka päris sadam, sadamavahi majakesega puha, vaiad jões ja paadid nende vahel. Üks taoline on Tartus veel säilinud, Preimani purde juures.

Kogu see jõeäär oli ju suur sadam?

Jah, alates umbes botaanikaaiast ülesvoolu. Too botaanikaaias sadam oligi vist viimane, mis ära kadus.

Seda mäletan veel minagi, 80ndatest.

Ja vau on siin-seal jões praegugi alles.

Aga kus te siis paadiga käisite?

Ja missugune paat see oli?

Tavaline puupaat. Ümmarguste akna-kestega kajut peal, kuhu sai vihmavarju

minna. Minu arust käisime igal nädalavahetusel kuskil, paadis sai ka õõbitud. Praagal olen käinud, jõesootides kalal, sügisel jõhvikal. Ma isegi arvan, et see juba lapsepõlves tekkinud loodusehuvi saigi alguse neist paadiretkedest.

Talvel oli paat meil Komsomolis hoovi peal, igal kevadel tuli värvida ja paigata.

Autot teil ei olnud?

Ei olnud. Meie majas ei olnud kellelgi. Kui sa nüüd küsid, siis mäletan liiklusvahenditest veel seda, et käis sibi. Tünni vedas hobune.

Et WC oli ikka sees? Või väljas?

Ei, kindlasti oli sees, aga kus, ei mäleta.

Ega siis ka mingit vannituba või mingit pesemisruumi ei olnud?

Ei-ei, saunas käisime, nagu juba juttu oli.

Puukuurid olid õue peal?

Kuurid olid õue peal, aga puid hoiti pigem riiatades.

Ei hoidnud puid keldris? Kelder oli?

Keldrit ma ei mäleta. Puud toodi palkidena hoovi ja tehti kodus halgudeks, üks nii oli vist odavam. Ja üks küttekontor, seda ma millegipärast mäletan, pidi olema Emajõe ääres kuskil sauna läheduses. Seal olid võimsad puuriidad.

Aga kas sa mäletad, mis seal veel oli, kui Emajõe tänavat ülesvoolu minna?

No paat seisis umbes sauna koha peal ja ega ma palju muud ei mäleta. Edasi sealt tuli jõeäärne jäätmaa, kuhu asja ei olnud.

Botaanikaaed, kas see oli selline koht, kus käia?

See värav oli kinni ja ma olin liiga väike, et üle aia sisse ronida. Kui käisime, siis peaväravast, selleks osteti pilet. Mingit vabalt sisse ja välja jalutamist polnud.

Kuidas te linnas käisite?

Lasteaias käisid?

Käisime jala Kloostri tänavast üles. Käisin Tartu rahu maja vastas lasteaias Vane muise tänaval, see oli Naha- ja Jalatsi-kombinaadi lasteaed. Läksime Kitsast tänavast üles ja risti üle selle välja, kus praegu on ülikooli raamatukogu. Väli oli maltsa täis ja maltsa peal oli palju lepatriinusid, seda ma nimetasin lepatriinude lasteaiaks.

Ja enne sinu kooliminekut te saite Annelinna korteri?

Jah, ema sai töökoha kaudu korteri. Ja uus korter, see oli tõsine asi, kõigi mugavustega korter. See maja, kuhu me kolisime, Sõpruse puiesteel Anne poe juures, oli tollal linna viimane maja. Sealt edasi olid ainult väljad ja metsad.

Fotod: erakogu

Noor perekond 1967. aastal

Saaremaalt Emajõe Ateenasse

Tekst SILJA HEISKONEN

Kui ma 7. novembril 1962. aastal Kuressaarest Tartusse lendasin, ei olnud ma varem kordagi mandril käinud. „Metsavahi“ (nii kutsuti väikest lennukit An-2) pilet maksis seitse rubla.

Tartusse meelitas mind tulevane abikaasa Mati, kellega olin tutvunud samal aastal Saaremaal Sõmera tuberkuloosisanatooriumis. Tema viibis seal ravil ja mina töötasin samas sanitarina.

Supilinnas elas Mati koos oma vanematega Marja tn 2 kahetoalises korteris. Selle nad said enda kasutusse linna majavalitsusosakonnalt, kuna nende enda korter Kastani tänaval oli teises maailmasõjas hävinud. Marja tänava korter oli nii tilluke, et külalisele seal ruumi polnud. Mati voodi oli üheksaruutmeetrises läbikäidavas toas, kuhu minule muidugi tollaste arusaamade kohaselt aset teha polnuks sünnis. Seepärast magasin ma selle külaskäigu ajal välivoodil ämma ja äia voodi vahel.

Minu jaoks oli „peen“ elu Tartus pööraselt uus ja seikluslik – polnud ma ju

varem isegi rongi näinud. Nii jäigi mulle esimesest Mandri-Eesti külastusest kõige eredamalt meelde äia ja ämma kingitud rongisõit Elvasse puuistmetega vagunis.

Tartu elu algus

Tagasi Tartusse tulin juba kuu aja pärast. Me abiellusime sama aasta 22. detsembril ning hakkasime kahekesi elama sellesamas Marja tänava korteri läbikäidavas toakeses, kus ma esimese külaskäigu ajal magada ei tohtinud. Alles viie aasta pärast kolisid mehe vanemad enda ehitatud kooperatiivkorterisse Pikal tänaval ja meile jäi pisut rohkem ruumi.

Tartus sain tänu äiale tööd piimakombinaadis Vaksali tänaval. Kuna ma olin Saaremaal koolis käinud ainult seitse klassi, siis jätkasin Tartus töötamise kõrvalt ka õppimist toona 1. keskkoolis tegutsenud täiskasvanute õhtukoolis. Seal lõpetasin – siis juba esimest last oodates – kaheksanda klassi.

Mati tuli mulle sinna õhtuti jalgrattaga vastu ja kuna meil kitsas korteris n-ö privaatsfääri polnud, venitasime need teed ikka pikemaks, otsides kohti kahekesi olemiseks. Näiteks käisime Tähtvere

pargis korjamas helendavaid usse. Mati meisterdas ise õnged ja öösel kell 4 tõusime, et minna Emajõe äärde kalale. Endale söögiks me sealt kala ei saanud, aga kassile maiustamiseks küll.

Emajõega seoses juhtus aga selline lugu. Saaremaa tüdrukuna ei osanud ma ujuda, sest meil oli lastena karmilt keelatud vette minna. Kui käisime mere ääres lehma karjatamas, ähvardati meid, et võime uppuda merepõhjas olevatesse arvukatesse pommiaukudesse. Mina muidugi häbenesin seda puudust tunnustada. Kuna teadsin, et merepõhi läheb hästi aeglaselt sügavaks, siis eeldasin, et nii on see ka jões. Sulistasin Emajões edevalt oma värske abikaasa silme ees, kui korraga põhi jalge alt kadus ja kiire vool mu vee alla vedas. Õnneks sai ta mul ruttu juustest kinni ja tiris kaldale. Oi, kuidas ma ämma käest pragada sain – selliseid asju ei tohi kunagi häbeneda!

Elutingimused Supilinnas

Elu oli toona väga lihtne ja vaene. Marja tänava maja hoovivärava juures oli solgi- auk, kuhu sai tühjendada kõigi solgi- ämbri, ent vett pidime pangedega tassima suure ringiga Tähtvere tänavalt ühe maja hoovist. Eriti raske oli see pesupäevadel ja talviti, kui Marja tänava mäest üles ja alla minek oli väga libe. Kord kukkusingi kahe vett täis pangega tulles Tähtvere ja Marja tänava nurgal, tühjad panged sain alles meie maja eest kätte. Nii elasime kümme aastat, enne kui 1972. aastal vesi hoovi- pealsesse ühisesse pesukööki sisse veeti. Õnneks ei olnud Emajõe tänava saun väga kaugel, seal saime ise pesemas käia. Kui lapsed olid veel väikesed (poeg Martti sündis 1964, tütar Siret 1967), siis nemad said ikka Tähtvere tänavalt tassitud veega pesuköögis puhtaks küüritud.

Marja tn 2 umbes 1950ndatel aastatel

Lastesõimed

Sünnitusjärgselt said emad siis ainult 64 päeva lapsehoolduspuhkust. Esimese lapsega sain raske sünnituse tõttu 72 päeva. Seejärel hakkasin taas tööl käima, ent ämma ja naabrinaise Manni abiga õnnestus Marttit pisut kauem kodus hoida, enne kui ta Nõukogude (praeguse Aleksandri tänava) sõime panime (seal majas tegutseb lasteaed vist tänaseni). Marja tänavalt oli sinna siiski liiga pikk maa, sestap olime rõõmsad, kui saime talle pooleteiseaastasena koha Tähtvere pargi alguses asunud lasteaias (praeguse Katoliku kooli taga). Selles lasteaias käisid vaid „Postkasti“ tööliste lapsed. „Postkastiks“ kutsuti toona lennundusaparaatide tootmise tehast Staadioni tänaval.

See rõõm jäi siiski tüürikeks, sest pois õppis küll lasteaias rääkima, ent vene keeles, sest enamus tehase töötajaid olid vene emakeelega. Hakkasime kartma, et nii laps ei õpigi eesti keelt selgeks. Õnneks saime Marttile uue lasteaiakoha Taara pst 8 lasteaeda, kus ämm töötas kasvatajana.

Tütre sõimepanekuga ei läinud samuti lihtsalt. Temale saime tänu ämma tutvuste esmalt koha Mäe tänava lastesõimes. Sinna sai isa teda viia „Postkasti“ tööle minnes. Enamuse ajast saime üle jõe Marja tänava otsas tollal paiknenud puusilla kaudu. See aga purunes enamasti talviti pooleks, siis tuli üle jõe saamiseks pikem ring teha. Mäe tänava sõim jäi siiski

Kui poes toiduaineid saada oligi, siis raha nende ostmiseks meil enamasti eriti ei jagunud.

eriti kaugeks neil juhtudel (mis kippusid olema palgapäeviti), kui isa töölt tulles lapsele sõime järele minna unustas. Supilinn oli küll kesklinnale lähedal, aga bussiga sai ainult Tähtvere parki ja ega siis liinibusse ka eriti tihti liikunud. Sestap tuli kõik käigud jalgsi teha, see tähendab ka kaugele sõime unustatud lapsele järele joosta. Elu läks taas lihtsamaks siis, kui ka tütar sai koha Taara puistee lasteaias.

Kodupoed ja unistused saiaist

Kui teed tööle ja lasteaeda olid pikad, siis toidupoed olid Supilinnas hästi lähedal. Piima- ja lihapood asus Jakobi tn 34 (nüüd on seal hoiu-laenuühistu kontor – toim.), selle vastas asuvast Toome poest sai maiustusi ja alkoholi, leivapood oli Tähtvere tn ja Jakobi mäe nurgal. Kui poes toiduaineid saada oligi, siis raha nende ostmiseks meil enamasti eriti ei jagunud. Piimapudel maksis tollal 28 kopikat, sama pudeli eest sai taarapunktis 15 kopikat. Nii mõnigi kord lootsin, et kui leiaks maast 10 kopikat, saaks uus pudeli piima. Võipakki ei jõudnud kunagi tervena osta, sest see maksis 68 kopikat, ja ostsin seda ikka poole paki kaupa 30 kopika eest. Õpetasin lastele, kuidas võid õhukeselt leiva peale tõmmata, et poolikust võipakist kauem jaguks. Mäletan, et mulle maitses eriti üks vormisai nimega „Vene sai“. See oli karde- moni ja suhkruga, kuldkollane ja ime- maitsev, ent maksis 24 kopikat. Nii palju raha mul polnud. Toona oli võimalik aga osta ka pool ja isegi veerand saia. Kodus sõid lapsed selle muidugi kohe ära. Pikka aega oli mu suurim unistus saada kord nii rikkaks, et jõuan osta ühe terve „Vene saia“ pätsi ja selle ise tervenisti nahka pista. Kui selline jõukus kätte jõudis, oli selle saia tootmine juba lõpetatud.

Lapsepõlv Supilinnas

Lastele oli Supilinn kasvamiseks aga toona ideaalne paik – looduslik ja turvaline ümbrus ning televiisori ja kallite mänguasjade puudumine lõi nende fantaasia ja loominguilise arendamiseks piiramatud võimalused. Noh, mulle tekitas see looduse ja fantaasia kombinatsioon küll peavalu. Poeg Martti oli väiksest peale suur loodusehuviline ja tassis alalõpmata mingeid loomi koju – oli see siis vigastatud siil, kõikvõimalikus vanuses kutsikad, Tähtvere pargis hulknud suur hundikoer või suisa rotid. Kord oli ta kusagilt lombist purgiga konnakudu koju toonud. Ma ei pannud seda nii kaua tähele, kui korraga konnad toas ringi hüppasid. Siis mu kannatus katkes ja poja valju nutu saatel viisime konnad purgiga Emajõkke tagasi.

1976. aastal kolisin Marja tänavalt ära keskküttega kõigi mugavustega korterisse Tartu teises otsas. Minu esimesest ööst Supilinnas oli möödunud 14 aastat.

Foto: Kirke Kuiv

Maikuu ilmuv album

Cover: Luisa Greta Vilo

↑ 2023. a Tudengijazzil esinemas

→
Anna Lea ja
tema koer Viki
Lepiku 14 maja ees

Foto: erakogu

Supilinn vormis minust inimese

Tekst ANNA LEA HAAMER

Olles olnud supilinlane nüüdseks juba 24 aastat, arvan, et võin täie tõsidusega väita, et just see paik vormis minust selle, kes ma täna olen.

Olen Anna Lea Haamer, jazzlaulja ja laulukirjutaja. Antud kontekstis olen ennekõike supilinlane, kellest on siin elamise jooksul kujunenud muusik ning ka õpetaja. Kolisin siia, kui olin kõigest 4-aastane, seega olen siin üles kasvanud ning praktiliselt terve oma senise elu siin veetnud.

Sain siin lapsena tunda lõputut vabadust, mille andis katkiste aedade vahel läbi, mööda erinevate majade hoove kulgev mängumaa. Nii vahva oli joosta suvehommikul koos vennaga naabritüdrukute ja -poiste uste taha ning edasi suurema kambaga Meloni tänavale sõbranna aeda mängima. Naasime alles pimedas. Supilinnas oli lapsena vabadus omatahtsi tegutseda, ilma et täiskasvanud oleks liialt piiranud – sellest räägivad kasvõi toonased

metsikud aiasopid vanade õunapuude ja naadipuhmaste või räämas kuuridega, kus lapsed võisid rahus tallata või oma onne ehitada. Ilmselgelt ei mõistnud toona, milline privileeg see oli, elada vaikes kandis keset suurt linna, kus joodikud küll kakerdasid, kuid turvalisus ei kõikunud.

Looming ja Supilinn

Leian, et Supilinn ja loovad inimesed käivad kokku just seetõttu, et meil on siin ruumi olla meie ise. Siin on võimalus olla elu keskel ja kohe linna südames, kui isiklikus ruumis viibimisest inspiratsiooni väheks jääb. Samas saab koduuksest kohe loodusesse astuda, et stimuleerivaid momente seedida. On üsna haruldane, et koos on südalinn ja loodus, linna lõpp.

Minu muusikas avaldub Supilinna mõju ühelt poolt tekstides, mis on mõtisklevad ja elu küsimusi tõstatavad, inimese ja tema kogemiste kesksed. Aga teisalt on mu loomingus suur kaal vokaali mängulisusel, kuna olen ennekõike laulja ja vokalist, kellele väga meeldib oma häälega piire kompida. Ainus aeg, kui ma Supilinnast eemal elasin, oli siis, kui omandasin kõrgharidust Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ning aastakese Soomes, Sibeliuse Akadeemias. Mu esimesel albumil on üks väga armas lugu „Kodu“, mis sündis siis, kui ma olin mõned kuud juba Helsingis elanud ning tundsin väga suurt igatsust kodukandi järgi.

Olen uuele albumile salvestanud mitmeid Supilinna elu helisid, pistes mikrofoni otsapidi oma koduaknast välja.

Peale selle loo kirjutamist mõistsin, et kannan seda Supilinna lapsepõlve mängulist vabadust ka täiskasvanuna endas kaasas. See aitab mul muusikuna piire kompida erinevate stiilide ja tekstidega, kartmata eksida või tunduda püsimatu – luban endal olla mina ise, kes läheneb ka loomingule muretu lapseliku kergusega.

Supilinna helid

Siin elamise jooksul on mul ilmunud üks album ning maikuus on ilmumas teine. Mõlema muusika on suures osas kirjutatud Supilinna kodu seinte vahel ning siin kogetust inspireerituna. Olen uuele albumile salvestanud mitmeid Supilinna elu helisid, pistes mikrofoni otsapidi oma koduaknast välja või püüdes Emajõe ääres jää liikumise sahinaid. Aastate jooksul olen näinud Supilinna kasvamas koos minuga. Olen siin olnud erinevates rollides: laps, teismeline, noor, täiskasvanu ja alati pere-liige. Nendes on minuga alati kaasa mänginud ka selle linnaosa üks märgiline hoone, minu kodumaja.

See meie maja, Lepiku 14 on ise ka üleni loomingulisust täis, olles kogu aeg helidest tulvil, sest ikka mängib keegi kusagil mingit pilli. Alustava muusikuna on see tohutu motivatsiooniallikas, elada loovuse sees. Tundub, nagu maja ise tõmbaks siia sellist energiat, sest aegade jooksul on siin elanud mitmeid loovaid hingi – teadlasi, näitlejaid, muusikuid, kunstnikke – ja nii on siiani. Pole siis vist ime, et Lepiku 14 maja otsapidi ka paari filmi jõudnud on.

Olen tänulik, et maakeral eksisteerib selline koht nagu Supilinn – loovuse sütitaja, hoidja ja toitja.

Tirina supiretsept: Kõrvitsa-bataadi-läätse püreesupp

Ühes Supilinna koridoris on novembrist saati käinud tava-pärasest vilkam elu ja vahva klaaspurgiringlus – täis purgid sulle, tühjad purgid mulle või vastupidi. Tasa ja targu koos ahju- ja pliidi-kütmise hooaja edenemisega on kasvanud üks köögiprojekt, mis kannab nime Toiduklubi 2.0. Korra nädalas kohtuvad naised (ja ükskord ka üks mees) köögis, kütavad pliidi ja ahju kuumaks ning panevad pajad tulele. Pottidesse, mis ajas on mõnusalt suurenunud, sätivad ennast sisse ehtsad, aeglaselt valmivad ja kvaliteetsest toorainest supid ning pajaroad meie

kandi suurimatest klassikutest maailma maitseteni välja. Miskit leidub alati omnivooridele ja ka täistaimse toidu armastajatele.

Toiduklubi sündis ühe ema soovist igapäevase toidutegemise koormat veidigi vähendada ja äratundmisest, et meil on võimekust ja tahtmist nii ägedat ning väärtust loovat tegemist eest vedada.

Siit Kõrvitsa nurgalt on igati paslik sullegijagada ühttummise kuldkollase kõrvitsa-bataadi-läätse püreesupi retsepti, mis toiduklubiliste hulgas on palju kiidusõnu saanud.

Retsept (kogus 10-le; 5 l pott tuleb täitsa täis)

1,3 kg muskaatkõrvitsat
800 g bataati
400 g sibulat
400 g porgandit
250 g punased läätsi
2 l köögiviljapuljongit
400 ml kookospiima
õli
1–2 tl soola
½ tl pipart
0,5 tl kurkumit
1–2 tl jahvatatud
vürtsköömneid
1–2 tl jahvatatud
koriandrit
soovi korral sojakastet
(1 spl) ja midagi haput
– sidrunimahla või
veiniäädikat (1–2 tl)

Leota läätsi soovituslikult 6 tundi happelises vees (lisa 1 spl õunaäädikat või sidrunimahla). See muudab läätsed kergemini seeditavaks ning toitained paremini omastatavaks. Kokandusliku poole pealt saab ka ilma leotamata, kui peaks tuli takus olema.

Pane poti põhja õli, tükeldatud sibul ja porgand, 1–2 tl soola (see tõmbab köögiviljadest mahla ja maitse välja) ning kuumuta madalal kuumusel umbes 20 minutit, kuni köögiviljad on hakanud pehmenema. Mõnel pliidil võib see protsess vajada keskmist kuumust. Lisa pipar, vürtsköömned, koriander ja kurkum ning kuumuta segades 1–2 minutit.

Lisa köögiviljapuljong, tükeldatud bataat, kõrvits ja kurnatud läätsed. Lase keema tõusta, alanda pliidi kuumust ning lase podiseda, kuni kõik komponendid on täiesti pehmed.

Lisa kookospiim, lase koos sellega supil korraks keema tõusta, seejärel tõsta pott tulelt ja püreesta saumikseriga või blenderis. Maitsesta soovi korral sojakastme, veiniäädika või sidrunimahlaga, vajasusel lisa veel soola. Maitstes peavad harmoonias olema soolane, magus ja hapu.

Serveeri koos meelepäraste lisanditega, nt praetud ja maitsestatud hakkliha, röstitud kanaribad, maitseroheline või seemned.

Supp sobib suurepäraselt ka portsjonite kaupa sügavkülmutamiseks. Seega tee kohe oma kõige suurem pott ääreni täis. Nii on teinekord kiirel hetkel palju lihtsam. :)

Tervitavad toiduentusiastid PIIIDIPIIDI TRIIN, NAADI MARGARET
ja VABA KÖÖGI KERTU koos külalisesinejatega.

Mõned tuuletökkena kasutusel olnud maalid

Söödi maja maalid

Tekst ja fotod TÕNU RUNNEL

Soetasin 2003. aastal väikse ärkli-korteri Supilinnas. Aasta hiljem kapitaalremonti tehes võtsid ehitajad lahti ühe katusealuse konku, et sinna kapp ehitada.

Pime, kolmnurkne konku – põrand, kaldus katus ja sirge sein toa poole. Konku sein oli köitepapi moodi suurte paberiruutudega tuulekindlamaks tehtud. Pärast lammutamist selgus, et paberi teisele küljele oli keegi justkui koolitööd teinud – suuri pilte maalitud. Inimfiguurid, mingid vaated. Kahjuks ei osanud ma ise õigel ajal jaole saada ja nii need katusealused katsetused tookord hävisid.

20 aastat hiljem teeme taas remonti ja avasime selle käigus ka teise konku. Sama lugu – sein on üle löödud tuult takistava paberiga. Samad ehitajad olid just äsja teise naabri korteri remontimisel ahju alt vineeritüki leidnud, millele 1921. aastal naivistlikus võtmes Kivisillaga Tartu vaade oli maalitud. Oli see sinna põranda alla pandud laudade loodi ajamiseks või kehvakas peetud pildi peitmiseks, ei tea. Igal juhul olid ehitajad nüüd juba ettevaatlikumad ja kui tuuletökkepaberit mõned ruudud lahti sai lõhutada ja tükide teiselt poolelt maalikunst paljastus, võeti hoog maha. Lõpuks õnnestus 10 pilti pea terve nisti kätte saada. Lisaks mõned väiksemad fragmendid.

Maalide päritolu

Pildistasin leiud kohe üles ja uurisin neid lähemalt. Kas kusagilt leiaks viiteid autorile? Pildid olid erinevatel teemadel – istuvad inimesed, linnavaade, stseen turult. Kas keegi istus kunagi ammu enne mind siin ärklikorteris ja õppis kunstnikuks? Õppis, aga siis tuli midagi vahele ja ta andis puhuvale tuulele ja raskele elule alla ning pani oma loominguga seinasse tuuletökkeks? Või on siin hoopis mitu autorit – osad tööd paistsid ühe, osad teise, kolmanda, neljanda käekirjaga tehtud olevat.

Mitme pildi taha oli midagi kirjutatud. E. OTSING, VAHTRA, TIJU, A.J. Piltide esikülgedel aastaarve, nimesid ega initsiaale

ei paistnud. Välja arvatud ühel, mille nurka oli justkui „M. Leis“ kirjutatud.

Panin esimesed pildid koos väikse saatva looga Facebooki üles – nagu olin teinud ka naabri põranda alt leitud Kivisilla maaliga. Jagasin postitust edasi ka Nostalgilise Tartu gruppi. Kohe pärast seda hakkas mitmel inimesel detektiivisoon tööle. Üks võttis minuga ühendust. Kas see on äkki tõesti Malle Leisi? Varsti leidis ta juba ise võrdluseks ühe näite Leisi autogrammist, mis tõesti leitud maaliga klappis. Maal ise aga polnud üldse Leisi tuntud tööde moodi – ühtlase taustaga lillede asemel oli pildil justkui põlle ja mütsiga kokk.

Võtsin ühendust Malle Leisi tütre Sandra Jõgevaga ning varsti lisandus detektiivide hulka ka Tartu Kunstikooli direktor Kadi Kreis. Põhiliselt nende kahe töö tulemusena sai pilt kiiresti kokku. Need maalid on tõesti 1958.–1961. aastal Tartu kunstikoolis õppinud Malle Leisi ja tema kursusekaaslaste koolitööd. Võimalik, et mõni töö ka aasta või paar hilisem või varasem. Malle Leis, Enno Ootsing, Tiiu Pallo-Vaik, Helle Vahersalu. Kadi Kreis läks viimasele

Kas keegi istus kunagi ammu enne mind siin ärklikorteris ja õppis kunstnikuks?

joonelt külla ja kontrollis loo detailid üks-haaval üle.

Kuidas sai maalidest tuuletõke?

Aga kuidas on kogu see kursus seotud Karl Eduard Söödi kodumajaga, mille seina seest need maalid nüüd välja tulid? Sandra Jõgeva sõnul elas ta ema hoopis teises kohas – Rüütli tänava alguses asunud kunstikooli ühikas. Ja no ei olekski ju võimalik, et terve meie maja oli kunstnikke täis.

Kümme aastat tagasi tegime Söödi majale muinsuskaitse eritingimused ja saime selle töö käigus vastused tegelikult juba ette kokku otsitud. Varem ühe mehe koduks olnud hoone oli juba Nõukogude

okupatsiooni algusaastail kortermajaks ümber jagatud ja vanahärra selle ühte nurka küüditatud, kus ta mõni aasta hiljem (1950) ka kõrges eas suri.

1963. aastal tehti majas kapitaalremont, mille käigus ehitati välja maja teine korrus – lisati neli ärkliküla ja neisse mitu uut korterit. Ilmselt oli materjalidest tol raske ajal puudus ning kunstikoolis seisma jäänud „kasutatud“ papp sai uue elu tuuletõkkena.

Aastakümnetega on kõik ümber pöördunud – leidude väärtus tuuletõkkena on null, kunstina on need paberid aga varem puudunud väärtuse juurde saanud. Mitu toona alles koolis käinud noort kasvas hiljem tugevaks kunstnikuks ja tõmbas oma tuntuse tõusuga kaasa ka seina sisse unustatud loomingut. Ka pole nt Malle Leisi kooliaegseid töid praktiliselt alles. Osad koolitööd põletas ta oma Pärnu kodus hiljem ise.

Põnevaid leide saavad varsti kõik oma silmaga näha – 13. juunil 2024 kl 18 avatakse Haki galeriis neist näitus. Tule vaatama!

Foto: Briti Peetsoo

Laupäeva hommik Käkis

Maitsev sai ja inimesed selle taga

Tekst MAARJA MAATEE ja MIA RANDARU

Foto: Mirabeill Veli

Nüüdseks juba üle aasta tegutsenud kohvik Käkis on võitnud üle linna inimeste (ja nende neljajalgsete sõprade) südamed. Aasta on siin olnud päris sisutihe: head kontserdid, põlema läinud kuurid ja omanikuvahtetused. Mõni asi pole aga muutunud – hea sai ja hea seltskond.

Saiast (või Bimbost) on võlutud olnud nii suured lihaarmastajad kui ka linna veganid. Meie lõppematute ideede taga seisab aga pagartiiim, kes on vankumatult majaga igas olukorras kaasas käinud. Just need viis naist (pluss koeradaam Bimbo) ongi Käki/Mülä selgroog ja igapäev on omad tugevused, milleta poleks kohvik võib-olla pooltki nii „käkilik“.

Maarja – tüdruk-ülemus

Olgu see kringlitellimuste vastuvõtmine, saia tegemine või selle müümine, Maarja naeru ja kohalolu tunneb kohe sisse astudes ära. Absoluutse tüdruk-ülemusena hoiab Maarja silma peal kõigel, mis majas toimub, ja motiveerib oma energia ja entusiasmiga kogu tiimi pidevalt uusi asju katsetama. Tänu Maarja innukusele on Müläs toimunud erinevate riikide toiduõhtud, pühapäevahommikused *brunch*'id ja mis kõige tähtsam – KÕRVITSAKUKLIKOOLITUSED.

Mia – Bob the Builder

Mõni lamp on katki, masin teeb naljakat häält – kutsuge Mia! Lisaks tehnikaseikustele saab just temalt karu pildiga kohvi või eriti tihedalt keerutatud kaneelija moonirulle. Erinevalt Maarjast hoomab Mia ka numbreid ja mahtusid ning peab siis kõige sellega tegelema, millele Maarja

on väga entusiastlikult oma jah-sõna andnud. Oma nimele märgib ta aga kohupiima-vaarikarulli ja sidruni-moonirulli – maitset, mis teda lihtsalt meeletult kummitasid.

Johanna – retseptide *mastermind* ja haldjakäsi

Meie suurim ideede generaator! Kõige paremad ideed tulevad tal tavaliselt siis, kui koolis on eriti kiire ja ta peaks internetis tuhlamise asemel hoopis kodutöödega tegelema. Johanna on ka meie pühapäevitamise ja teemaõhtute staar ning tema haldjakäte all saab iga roog selle viimase täpi ja viimistluse, et näeks välja täpselt nagu päris restoranis.

Veronika – perfektsus ise

Meil on tegu ka rahvusvahelise köögiga ning Veronika on pärit Ukrainast. Ta on tegelikult õppinud hoopis inglise keele õpetajaks, aga köögis pole ei kvaliteedis ega kiiruses talle vastast. Veronika teeb meil kindlasti kõige kaunimaid ja ühtlasemaid pirukaid. Tema leiutised on sellised hitid nagu Brie ja pirmi keerd ning vegan kasukas.

Masha – tõeline kunstihing

Masha saabus Eestisse Peterburist juba viis aastat tagasi ja on osav pagar ning lisaks sellele ka meie kunstiline juht. Just tema tegeleb meie tulevaste näituste korraldamisega. Muidugi ta maalib, tegeleb fotograafiaga, räägib vabalt neljas keeles ning kui meil väga hästi läheb, tutvustab varsti meile ka oma muusikalisi andeid.

Foto: Maarja Maantee

Bimbo – iga kuu parim töötaja

Maarja 10-aastane majakoer on tiimi kõige armastatum liige ja tõeline kohviku hing. Ta armastab kamina ees peesitamist ja kõhu alt sügamist. Pagarielt nuiab ta aga oma lemmikmaiust ehk porgandit või kõrvitsat. Eks tema tõttu satub letti ka koerakäkke, mõeldud just Bimbole ja kõikidele tema sõpradele.

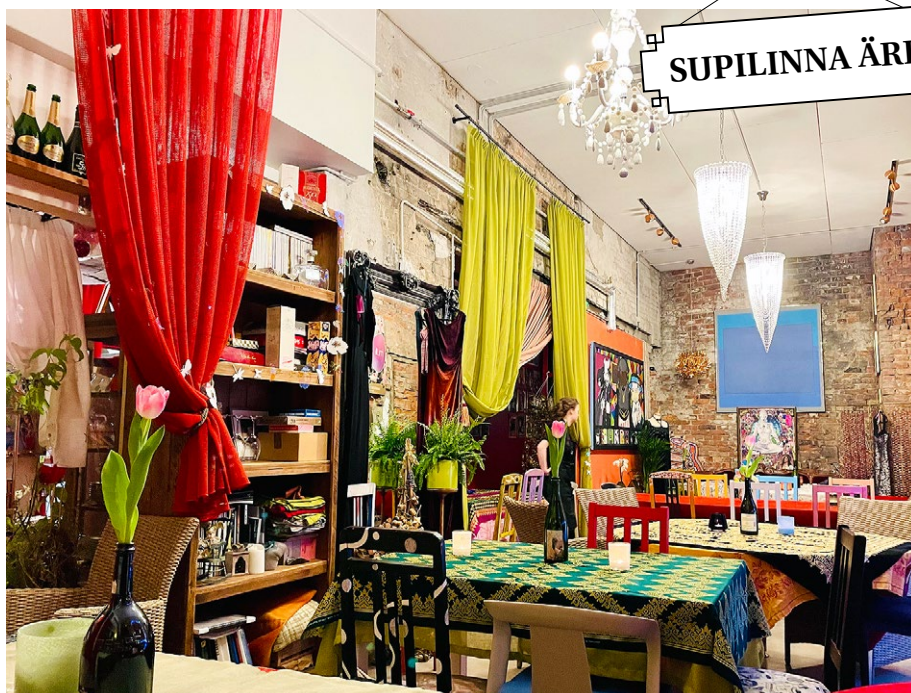

Foto: Mull

Mulli interjöö

Supilinna oma Mull

Tekst PEEP MARDISTE

Šampanjaklubi Mull on oma-pärane nähtus. Tartu ainsalt peeneid mullijooke pakkuvalt kohalt eeldaks paiknemist rahvarohkel kesklinnatänaval, aga Mull tegutseb hoopis Supilinnas.

Koos oma perenaise Beatrice'iga Tallinnast Tartusse kolunud šampanjaklubil täitub peagi esimene Supilinna aasta. Modellina tuntuks saanud Beatrice Fenice-Laja vaatas võimalikke asukohti kesklinnas ja Karlovas, aga Supilinna jõudes oli otsus kiire: „Nii kui endise Emajõe sauna katlaruumi sisse astusin, armusin sellesse kohta.“ 2023. aasta aprillis osales Mull juba Supilinna päevade hoovikohvikute programmis, ametliku avamiseni jõuti juunis.

Mulli peab läbi büroohotelli hoovi spetsiaalselt minema, sinna ei saa sattuda kogemata tänavalt. Ses mõttes on koht kardinaalselt erinev Mulli eelmisest, suurte tänavale avatud akendega asukohast Tallinna vanalinna rahvarohkel Vene tänaval. Aga kliendid on Mulli ka Supilinnast üles leidnud ja Beatrice räägib hindavalt toredatest klientidest, kes on väga teadlikud erinevatest šampanjadest, sealhulgas väikeste veinimajade toodangust. „On vanu Tallinna aegadest tuttavaid küllastajaid, kes käivad ka siin ja on osutunud tartlasteks,“ ütleb Beatrice naerdes.

Mullilised ja pavlova

Mulli spetsialiteet on perenaise ammu-sest kirest tulenevalt šampanjad, aga ka veinid. Beatrice peab oluliseks eristumist ja klientide harimist, seetõttu müüakse palju väiksemate valmistajate kraami ja tutvustatakse erinevaid mullilisi. Seltskondadele on korraldatud ka koolitusi sommeljeede poolt koos mulliliste degusteerimismänguga „Mullipokker“. Sel aastal osales Mull oma menüüga ka toidufestivalil Maitsev Tartu, mil tuli väikesest pinnast tingituna paljudele huvilistele ära öelda ja isegi siis jäi Beatrice'i sõnul liialt vähe aega küllastajatega suhtlemiseks.

Hubane miljöö on Beatrice'i jaoks Mulli oluline väärtus. „Meie esimeses asukohas, XIV sajandi hoones Tallinnas Sulevimäe tänavas olid väikesed aknad ja puudusid reklaamid, aga meid leiti,“ meenutab Beatrice. „Näiteks president Toomas Hendrik Ilves pidas sealset nurgatagust kohta hästi hoitud vanalinna saladuseks ja käis seal oma tähtsate külalistega.“

Tallinnast on Supilinna kolitud Mulli algne baarilett, aga ka teisi sisustuselemente. Ehk veel olulisemana on Mulliga kõigis asukohtades kaasa liikunud Pavlova kook, mis jõudis Beatrice'i tütre Simona kaasabil menüüsse juba aastal 2009 ja on siiani Mulli suur hitt.

Mulliga saab tutvust teha Supilinna päevade hoovikohvikute päeval 27. aprillil.

Foto: Jaan Tamme

Tähtvere 27 hoovi-
poolne fassaad praegu
ja enne remonti (all)

Foto: Taavi Kõha

Kuidas üks Supilinna maja jälle korda sai

Tekst REELI TAMME

Siin on üks väga põgus maja renoveerimise lugu Tähtvere tänavalt, mis loodetavasti annab julgust juurde neile, kes kaaluvad maja rekonstrueerimist ja see- läbi Supilinna miljööväärtuse säilitamise panustamist.

Korterühistu poolt tellitud hoone rekonstrueerimisprojekt oli meil iseenesest valmis juba aastal 2016, aga erinevatel põhjustel võttis reaalse rekonstrueerimiseni jõudmine mitu aastat aega. Kui algne soov oli finantseerimiseks lisaks ühisele pangalaenule kaasata ka KredExi toetusi, siis varsti sai selgeks, et ahiküttega vana puitmajaga on keeruline KredExi raamidesse mahtuda. Pärast esialgsete hinnapakumiste võtmist selgus, et kõigepealt tuleb remondifondi ühikuhind tõsta praktiliselt kahekordseks võrreldes varasemaga. Pärast pea aasta pikkust n-ö rasva kogumist oli ühistul omafinantseering koos ja saime edasi minna keerulisema osa juurde.

Töödeks valmistumine

Kui juba professionaalse omanikujärelevalve spetsialistiga 2021. a algul rekonstrueerimistööde teostamiseks hanke

korraldasime, saime aru, et kõikide projektiga ettenähtud tööde teostamine ei ole reaalne.

Samal ajal, kui meie proovisime leida kärpimise kohti sisetööde arvelt, tõusid hüppeliselt ehitusmaterjalide hinnad, mistõttu olime sunnitud veel põhjalikumalt tööde mahtu üle vaatama. Kohati oli tunne, et kuniks meie saame dokumendid vormistatud pangale vastuvõetavaks, on hinnad jälle tõusnud ja me hakkame otsast peale. Pärast veel üht remondifondi ühikuhinna tõstmist õnnestus siiski lõpuks allkirjastada nii laenuleping kui töövõtuleping ja 2021. a sügisel algasid ehitustööd ja nendega koos mitmed üllatused.

Katusest ja fassaadist

2000. aastate alguses oli ka meie majas mindud seda teed, et pööningukorruks anti arendajale tingimusega, et katusekorterite väljaehitamise eest vahetab arendaja ära maja katuse. Tulemuseks oli miljööväärtuslikule alale mittesobiva profiiliga plekk-katus, inetud vintskapid ja osaliselt väljaehitamata tuulekastid. Seega ei piisanud rekonstrueerimistööde käigus lihtsalt katusekatte ja tuuletõkke vahetamisest, vaid ette tuli võtta väga põhjalik vintskappide ja trepikoja katuse

ümberehitamine, mis katusekorruse elanikele tähendas ka siseruumide kapitalset ümberehitamist.

Kui katusetöödega olime juba ette arvestanud, siis see, et Tähtvere tn poolne sein vajas 2/3 maja pikkuse ulatuses palkide vahetamist ja ümberladumist kuni 1,5 m kõrguseni, tuli fassaadi lahti võtmise järel halva üllatusena. Kuna sein oli niivõrd viltu, siis ei jäänud muud üle, kui keset talve võtta jupikaupa lahti praktiliselt kõik esimese korruse palgid. Nii me siis elasime nädalakese ajutise akendeta kipsseina taga - väljas korralikud miinuskraadid ja toas kõik tänavahelid. Selle kogemuse kõrval oli 6 kuud tellingukatete taga elamist justkui luksus. Lisaks andis vajunud sein põntsu ka eelarvele, sest esialgu soojustusena planeeritud plaatvilla olime sunnitud olulises mahus asendama märkimisväärselt kallima PUR-vahu vastu.

12 korteriga majas, kus kõigis korterites on elanikud sees, tähendab maja fassaadi terviklik rekonstrueerimine ühistu juhatusel mahukat korraldustööd ja elanikele teatud ebamugavusi terve ehitusperioodi jooksul. Aga kui majal on lõpuks Supilinnale vääriline väljanägemine ning hommikul toas ärgates enam kohe ei aimagi, et väljas on tuul või miinuskraadid, siis võib öelda, et vaevatus ennast vägagi ära.

Kolmkümmend kaks aastat innukaid naisi Tähtvere tänaval

Tekst viil! KATI KOIDO, coetus 1995/I, korporatsioon Indla

Küllap on nii mõnedki Tähtvere tänavala elanikud ja teisedki supilinasel märganud kodukandis liikumas kirsipruun-valge-rohelisi, aga ka musta värvi tekleid kandvaid tudengineide. Aeg-ajalt kõnnitakse isegi üheskoos rongkäigus lipu järel ja lauldakse.

Need on korporatsioon Indla liikmed: nii üliõpilased kui vilistlased, nii tegevliikmed kui alles rebase nimetust kandvad täisliikmekandidaadid.

Käesoleva aasta märtsis tähistasime 100. aastapäeva ning peame tähtsaks sõprust, kainet meelt ning noorust. Korporatsioonis tegeletakse peamiselt harivate, sportlike, meelelahutuslike ja heategevate sündmuste korraldamisega. Leitakse ja hoitakse sõpru nii Eestis kui Kanada ning USA väliskondides ja ka Soome ning Läti sõprusorganisatsioonides.

Pea kolmandiku oma saja-aastasest elust on Indla toimetanud Tähtvere tänaval. 1992. aastal koliti Tähtvere 11-7 kahe-toalisse verandaga eluruumi puitmaja teisel korrusel. Supilinna ahiküttega korteri romantikat nauditi täiel rinnal, kuni 2000. aastal toimus konvendielus suur muutus – juriidilises mõttes koliti Supilinnast Tähtverre ehk tänava teisele poolele aadressile Tähtvere 4, teine korrus. Pinda, ruume ja valgust tuli juurde, õnneks säilis kaunis vaade Supilinna aedadele.

Konvendikohvik

Kui enamasti toimetavad indlaensised suletud uste taga, siis aeg-ajalt avatakse end ka lastele, lastes neil tutvuda konvendiruumidega ja piiluda rebastele mõeldud musta tupp. Supilinna avatud hoo-vide päeva raames oleme neljal korral organiseerinud konvendikohviku, neist esimese 29. aprillil 2018. aastal. Indla vilistlased, tegevliikmed ja rebased on valmistanud maitsevaid soolaseid ja magusaid suupisteid, pidanud loenguid, esinenud muusikapaladega, lugenud luuletusi ning rääkinud muinasjutte. Kohvikute tulu on annetatud erinevatele organisatsioonidele. Loodetavasti on (supi)linlastel edaspidigi võimalus konvendikohvikut külastada.

Reklaam: uuesti avab Indla konvendikohvik ukseid 27. aprillil 2024. aasta Supilinna päevade raames. Astuge julgelt sisse, me ootame teid.

Foto: Piret Loorand

Konvendikohvik 2019. aastal

VÄIKESTELE JA SUURTELE

Supilinna kevade bingo

Kuulsin konna kroomsumas	Lugesin kokku kõik jõe-äärsed pingid Kroonuaia sillast kuni rannani	Nägin mesilast	Urisin konnatiigi vett lähemalt. Kes seal elab?
Istusin Herne-Marja ristic pingil ja kõlgutasin jalgu	Mängisin kiigeplatsil pinksi	Leidsin lambipostidelt vähemalt kolm maasikaklepsu	Kontrollisin, kas päikesekell Herne-Kartuli ristic näitab õiget aega
Nuusutasin kevadlilli	Turnisin spordipargis tasakaaluliinil	Kuulsin ööbikut laksutamas	Tegin Tähtvere-Marja ristic Riku kujule pai
Katsusin Emajõe vett. Vist veel külm?	Leidsin üles Marja mängu-väljakul kasvava õunapuu	Kiikusin külakiigega	Istusin Oa tänava ääres musta kattega kivil

XXII SUPILINNA PÄEVAD

24.–27.
aprillil 2024

Kolmapäeval, 24. aprillil

18.00 Supilinna arhitektuurilooline ekskursioon „Märgilised majad“. Anname üle Supilinna parima maja märgi. Koguneme Herne poe ees. Ekskursiooni juhib Mart Hiob.

Neljapäeval, 25. aprillil

16.00 Ekskursioon lastele. Kogunemine Marja mänguväljakul. Ekskursiooni juhib 2. klassi õpilane ja põline supilinnlane Anni Minna Sarv.

18.00 Kirjanduslik ekskursioon „Rampsu salaseltsi Supilinn“ Mika Keräneniga. Koguneme Herne poe ees.

Reedel, 26. aprillil TIIGIPÄEV

18.00 Supilinna tiigi taasavamine. Elin Soomets-Alver räägib teemal „Kogu konna elu Supilinna tiigis“ ja Veljo Runnel tutvustab linnalooduse matkaradade projekti.

18.45 Tartu ROHeringi matkad Supilinnas. Juhendatud jalutuskäigud linnalooduse matkarajal. Koguneme tiigi juures.

KOERTELE

Koerte kogukonnale on **25.–28. aprillil** kiigeplatsi kaudu avatud **koerte taju-aed**. Koerad saavad mh nuuskida ja maitsta erinevaid maitsetaimi ja tutvuda lambavilla ja hobuselõhnalise tekiga. Tajuaija kujundas lemmikloomade linnamaastikulisel kogemuse asjatundja Maiken Vardja.

LODI JÕMMU TUNNISÕIDUD

Lodjaretked **27. aprillil** kell 11–12, 12–13 ja 13–14. Algas Supilinna kait. Piletid (sularahas!) 8/5/3 eur (täiskasvanu/õpilane/laps 2–6 a)

Laupäeval, 27. aprillil

KIIGEPLATSIL JA MARJA MÄNGUTÄNAVAL

Tegevusi pakuvad Tartu ROHeringi meeskond koos vabatahtlikega, Trüki- ja paberikunstikeskus TYPA, Tartu2024, Päästeamet, Loodusloovusfestival, Tartu Rattaliiklejate Selts.

10–18 Kiigeplatsil on täika. Tule ostma, müüma ja vahetama. Siit leiad ka Supilinna Seltsi infotelgi (võimalus osta Supilinna lippe).

10–18 Linnalambad ja -kitsed kiigeplatsil.

Loomade karjatamine võib praegu linnas võõras tunduda, kuid see on väga hea viis linnas asuvate rohumaade hoolduseks ning aitab kaasa elurikkuse kasvule. Lisaks on loomad põnevaks vaatamisväärsuseks kõigile elanikele.

13.00 Vestlusring „Ma ei ole looduse vastu, aga miks nad seda linnas peavad tegema?“ kiigeplatsil. Modereerib teleajakirjanik Heleri All.

14.00 Juturing „Koduaija rikastamise võimalused Tartus“ kiigeplatsil. Näpunäiteid jagavad ökoloog ja Tartu Ülikooli teadusprorektor Mari Moora ning Tartu ROHeringi projektijuht Riia Ränisoo.

10–18 Tegevused Marja mängutänaval. Onnimaailma ehitus koos Kolahoovi meeskonnaga, lindude pesakastide valmistamine linnuteadlaste juhendamisel, okstest meisterdamise töötuba, Marja tänava elurikkuse joonistamise võistlus, munakarbiniidi külvamise töötuba, mängu looduslike materjalidega, vibu valmistamine, Emajõe elustiku akvaarium, looduse märkamise bingo, TYPA paberi töötuba, pallimängud, ratta trikirkada, male ja kabelauad, Supilinna Mati arvutimäng (otsi koerakuudiks maskeerunud ratas), batuut ja kõik muu, mida lapsed (ja mängulised täiskasvanud) suudavad välja mõelda.

12– JJ Street Marja 20 juures

19–... löke kiigeplatsil. Võid lökkesse tuua puhast puitu, mis sul koju seisma on jäänud.

KÄKI/MÜLÄ HOOVIS (Kroonuuaia 76)

Tartu Rokiklubi Hell esitleb

15.30 Vabalava (eelregistreerimisega: Olev Roots FB või olev@punknroll.ee)

16.30 Anastasia Kolesnik (Ukraina rahvalaulud)

17.30 aMazing (kaverbänd/Ülejõe)

18.30 _ ehk Tühik (rahvamuusika/Karlova)

19.30 Standardpaigutus (mürapunk/Ülejõe)

20.30 Rockin' Lady & Her Rivertown Boys (rockabilly/Supilinn)

MÜLÄS SEES (Kroonuuaia 76)

22.00 DJ Le Petit Chat (Bat Sounds)

AVATUD HOOVID

Supilinnalased avavad oma ukseid, värvavad ja südamed. Avatud hoovikohvikud ja -poed. Avatud hoove võib lisanduda. Uusim info supilinn.ee/supilinna-paevad.

10–... Herne 5. Naabri kass

11–17 Herne 20. Saiaasaher

11–15 Herne 38. Vaba Kõök & Naat. 12–17 hoovis kunstinäitus „Euroopa kultuuripealinn“

12–17 Emajõe 1a. Mull Social Club

10–17 Emajõe 1b. Kontorikohvik VÖRK

12–15 Lepiku 1a. Retrovahvlid

13–15 Lepiku 14. Vegan *brunch*

11–... Tähtvere 1. Valge maja hoovikohvik

Tähtvere 4. Korp! Indla konvendikohvik

10–16 Tähtvere 5. Ady Pop-Up Bookstore (inglisekeelsed raamatud)

11–15 Tähtvere 16. GameGround põgenemisto kohvik

10–15 Oa 22. Suvi Kūpsetab

Oa 4/6. Botaanikaia kohvik

10–15 Marja ja Oa tn ristis. Ukrainlaste heategevuslik supitelk

11–16 Marja 5. A cup of time (Aasia kohvik)

12–16 Marja 20 ja 22 vahel. Heategevuslik kunstikohvik „Lapsepõlv lastele ja lapseemsetele“

12–17 Marja 22. Kohvik Marjapõõsas

11–19 Piiri 10. Maailmalõpu Kohvik

11–14 Kroonuuaia 7. Kesklinna Kooli kogukonnapäev

10.30–17 Kroonuuaia 32/32A/32B. Priidu Burksid

11–15 Kroonuuaia 66a (sissepääs Oa tn alguses Kroonuuaia bussipeatuse juures). Lasteaia kohvik ja galerii „Taevamanna“

Kroonuuaia 68. Naba. Elav muusika, vaba mikrofon, täika

12–16 Kroonuuaia 76. Käkk. Supibufee

☀️ - kellaeg täpsustamisel

KÕIK ÜRITUSED ON TASUTA

(v.a lodjasõidud)

Kavas võib ette tulla muudatusi!

Lisainfo: www.supilinn.ee

Supilinna Seltsi juht Helen Hiiemaa (50 27 962)

Tuhat tänu toetajatele ja koostööpartneritele:

Tartu linn, AS Tartu Veevärk, Trüki- ja paberikunstikeskus TYPA, Emajõe Lodjaselts, Tartu Kesklinna Kool, Galina Strelowska ja Tartu ukrainlaste kogukond, Tartu Rattaliiklejate Selts, Tartu Kalev, Stopp OÜ, trükikoda Paar, Marja-Liisa Plats, ROHeringi projekti meeskond, Maiken Vardja, Mart Hiob, Mika Keränen, Anni Minna Sarv, Olev Roots ja Tartu Rokiklubi Hell, JJ Street, Tirina autorid ja kaastöölised. Supilinna päevade korraldajad ja vabatahtlikud, OÜ Kemmerling

Projekti on rahastatud kohaliku omaalgatuse programmist ja Tartu linna asumiseltsi toetusest.

Supilinna tiigi avamine, Marja mängutänaval looduse uurimise tegevused ja linnalooduse tutvustamine kiigeplatsil toimuvad koostöös Tartu ROHeringi projektiga, mida kaasrahastatakse LIFE programmist.